

Fejezet
Lk 15.

5x ✓

1. Felirat (cím)
Elveszett és megtaláltatott
2. Tartalom
3 példázat
1. 3-7. vers: Az elveszett juh

Módszertani kalauz

BIBLIAOLVASÁSHOZ

A módszertani segédlet a Református Pedagógiai Intézet
és a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar,
Valláspedagógiai és Pasztorálpszichológiai Tanszék együttműködésében
készült.

Online segédlet, amely kereskedelmi forgalomba nem kerül.
Elérhető a www.refpedi.hu oldalon.
ISBN 978-615-5388-19-4

Felelős kiadó: Dr. Szontagh Pál

Szerkesztette:
Dr. Siba Balázs – Dr. Thoma László Róbert – Tokodi-Lengyel Anna
Nyelvi és szakmai lektor: Zimányi Noémi
Borítókép: Zimányi Noémi
Tördelte: Rezessy Szabolcs

© Református Pedagógiai Intézet, 2023.
© Dr. Siba Balázs, 2023.
© Dr. Thoma László Róbert, 2023.
© Tokodi-Lengyel Anna, 2023.
© Zimányi Noémi, 2023.

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	5
Siba Balázs Útikalauz otthonra – szempontok a protestáns spiritualitás megéléséhez a mindennapokban	7
Kerékyártó Klaudia 1. Luther bibliaolvasási gyakorlata	23
Gecse Krisztián-Dániel 2. Az áhítatnak, az elmélyülés útjának módszere <i>Hogyan alkalmazzuk a Szentírást az életünkben?</i>	27
Sztojka Szabina 3. A fejezet összefoglalásának módszere <i>Hogyan értsük meg a Biblia könyveinek fejezeteit?</i>	31
Kerékyártó Klaudia 4. A karakterfókuszú bibliatanulmányozás módszere	35
Kovách István Bendegúz 5. A tematikus feldolgozás módszere	39
Pálfalvi Viola Júlia 6. Az életrajzi orientáció módszere	41
Szűcs Anna Fruzsina 7. A témaorientált bibliatanulmányozás módszere	44
Demeter Ilona-Reményke 8. A könyv háttéréből kiinduló vizsgálódás módszere	46

Tikász Ábel és Péter-Györgyi László 9. A fejezetanalízis módszere	48
Csatári Leila 10. A könyvszintézis módszere	52
Gegő Csenge-Beáta és Balás Zoltán-Attila 11. A versről-versre-módszer	53
Miklósi-Hosszú Koppány 12. Svéd vagy Västerås-módszer	55
Gajdácsi Márkó 13. Evangelizáló bibliatanulmányozás	57
Zoltán Bettina, Orosz Melitta 14. Imádság, imádságos elmélyülés a Biblia szövegével	60
Thoma László 15. Bibliodráma a katechézisben	63
Janiné Sándor Kincső 16. A bibliológ	70
Mellékletek	77

ELŐSZÓ

2020 tavaszán a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán meghirdetett kurzusnak kettős célja volt, egyrészt, hogy a kurzus résztvevői személyes hitéletükben erősödjenek azáltal, hogy egyénileg és közösségekben lelki olvasmányként foglalkoznak a Biblia szövegével, másrészt pedig, hogy módszereket kapjanak arra nézve, hogy a későbbi szolgálatukban segítsenek másoknak is bibliáolvasókká válni.

A teológiában kétféle nyelvet használunk: az egyik a tudósító, a másik az úgynevezett megszólító nyelv. Ezek közül az első tipikusan a hit történeteinek elbeszélésére, a második pedig a minket megszólító Isten dicsőítésére szolgál. A megszólításban a bibliai szöveg jelenvalóvá válik az ember számára, és értelmező ereje által igazzá válik az, amit Paul Ricoeur mond: „nem én olvasom a textust, hanem a textus olvas engem”. Hogyha a bibliai horizont szerint értelmezem világomat és önmagam, akkor számomra eddig ismeretlen, új megközelítéseket kapok az élethez, ahogy Charles Gerkin fogalmaz: „A szolgálatunk központi célja leginkább abban áll, hogy segítsük az egyéneket, családokat és közösségeket életük megváltoztatásában azáltal, hogy megváltoztatjuk, újrainterpretáljuk életük történetét úgy, hogy ők maguk párbeszédbe kezdenek a bibliai és keresztyén történet központi metaforáival és témáival.”

Ajánlasként ehhez a füzethez hadd álljon itt az a pár gondolat, amint a szeminárium után egyik hallgatónk, Tikász Ábel megfogalmazta önmaga számára a lényegét: „A Rick Warren által ismertetett módok számtalan formában variálhatók, és így új módszerek születhetnek. A karantén alatt már tartottam is egy ilyen alkalmat, és a fejezetanalízisből kiindulva egy öt lépéses módszert alkottam: 1. Foglald össze a szakaszt! 2. Tegyé fel kérdéseket! 3. Vizsgáld meg a kontextust! 4. Keress hivatkozásokat! 5. Mondj egy személyes alkalmazást! Az ötödik pontnál a visszajelzések döbbenetesek voltak, ugyanis a tanulmányozás négy pontja alatt mindenki számára megszólalt az ige, és egészen személyes gondolatok, érzések domborodtak ki. Ekkor jöttem rá, hogy milyen szépen ötvöződik

Így a rend és a szabadság – szervezetten haladtunk végig a lépéseken, s mégis mindenkinek személyesen szólt. Mind ezen tapasztalatok, mind a szeminárium hatására megerősödött bennem a tudat, hogy talán nem is olyan távoli cél a klasszikus bibliaolvasó kegyesség felélesztése, táplálása. Egyszerűen tanítani kell, és meg kell teremteni az ige megszólalásának élményét gyülekezeti tagjainknak.” Reméljük, hogy ez a kis módszertani összefoglaló hathatós segítség lesz ebben!

2023. pünkösöd

Szerkesztők

SIBA BALÁZS

Útikalauz otthonra

– szempontok a protestáns spiritualitás megéléséhez
a mindennapokban¹

„Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd
szívedet, mert onnan indul ki az élet!” (Péld
4,23)

„Nem akarunk kezdők lenni, de be kell
lássuk azt a tényt, hogy egész életünkben
kezdők maradunk.”²

A tanulmány szempontokkal szolgál a személyes kegyesség megéléséhez úgy, hogy a szokásrendszerek kialakításának társadalomtudományi modelljét a lelki élet protestáns sajátosságainak szemszögéből vizsgálja a következő kérdések mentén: Hogyan viszonyul egymáshoz Isten cselekvése és emberi erőfeszítéseink a kegyes élet megélésében? Jó szándékaink ellenére miért nehéz a hosszú távú változás életünkben? Hogyan lehet az emberi szándékból valódi tett és Isten szándéka szerinti életvitel?

Bevezetés

„Mindenki forradalmat akar, csak mosogatni senki sem szeretne.”³ A lelki élet területén is igaz ez a mondat, hiszen sokszor szeretnénk forradalmi változásokat a saját és még inkább mások életében, de mi van akkor, ha a valódi változásokhoz hétköznapi cselekedetek vezetnek?

Gyülekezeti közösségeinkben néha akciószerűen nekibuzdulunk, hogy segítjük egymást valóban kegyes életet élni és 40 napig együtt böjtölünk, vagy együtt olvasunk egy könyvet két hónapig, 90 napig közösen imádkozunk, vagy 3 év alatt elolvassuk az egész Bibliát. Tapasztalatom szerint a forradalmi nekibuzdulások rövidtávon működnek, de hetek elteltével

előfordul, hogy inkább a csalódottság és a rossz lelkiismeret marad a be nem vált remények és be nem váltott ígérek kapcsán. James K. A. Smith írja, hogy talán túl gyakran keressük Istent a különlegességben, pedig Ő azt ígérte, hogy minden nap velünk lesz, még a hétköznapi hétköznapokban is.⁴ Vajon mit jelenthet Isten tisztelete hétfőtől szombatig? Ebben a tanulmányban arra teszek kísérletet, hogy protestáns teológiai szempontból vizsgáljam meg a szokások kialakulásának lelki folyamatait az alábbi kérdésekre választ keresve: Hogyan viszonyul egymáshoz Isten cselekvése és emberi erőfeszítéseink a kegyes élet megélésében? Jó szándékaink ellenére miért nehéz a hosszú távú változás életünkben? Hogyan lehet az emberi szándékból valódi tett és Isten szándéka szerinti életvitel?

„Nyisd meg a szemét, hadd lásson!”

A Királyok második könyvében olvashatunk egy történetet arról, hogy Arám királya bosszút forral Elizeus ellen, mert a próféta figyelmeztette az izraeli királyt, hogy hol várható az ellenség és így meghiúsult a támadás az ország ellen. Erre az arám sereg körülfogja Dótán városát, hogy az ott tartózkodó prófétát kézre keríthessék. Elizeus szolgálja kétségbeesik a sereg láttán, de Elizeus imádkozik, hogy a szolgáló lássa az Isten szerint való valóságot: *„Amikor az Isten emberének a szolgálója korán felkelt és kiment, a sereg már körülvette a várost lovakkal meg harci kocsikkal. A szolgáló így szólt hozzá: Jaj, uram! Mit tegyünk? De ő így felelt: Ne félj, mert többen vannak velünk, mint ővelük! Majd Elizeus így imádkozott: Uram, nyisd meg a szemét, hadd lásson! És az Úr megnyitotta a szolgáló szemét, és az meglátta, hogy tele van a hegy Elizeus körül tüzes lovakkal és harci kocsikkal.”* (2Kir 6,15–17) Ez a történet hordozza azt az motívumot, amit keresztyén szóhasználatban „hitben látásnak” hívunk. A hétköznapi valóságban Isten úgy jelenik meg, mint aki kézben tartja az eseményeket. Bár nem mindig nyílik meg az ég úgy, ahogy a fenti történetben, de a hívőnek biztos „tudása” van arról, hogy a földi élet eseményeinek az Isten-ember kapcsolat szempontjából is értelmezhető spirituális dimenziója van.

Az Újszövetségben számos alkalommal találkozunk a hitnek azzal az aspektusával, amit Pál így foglal össze: *„...ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Isten*

akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes." (Róm 12,2) A hitben a bűnbánat aspektusa mellett megjelenik az „értelem megváltoztatásának” fontos eleme.

A megtéréssel beindulhat egy olyan folyamat, amely során a megszentelődés egy új szempontból értelmezett gondolat- és cselekvéssort jelent a hívő életében. Azok számára, akik a megtérést drámai módon élték meg, a régi szokások felülíródnak olyanokkal, melyek a keresztyén hitben gyökeresnek.⁵ A keresztyén „világ- és életolvasat” személyes kialakulása azonban még a hirtelen megtérők esetén is egy folyamat, hogy a felismerésből az élet minden területén érvényes életszemlélet és az elköteleződésből valódi életgyakorlat lehessen. Mások számára a keresztyénné válás nem egy hirtelen és intenzív átéléshez kötődik, hanem egy hosszabb folyamat eredménye, de a keresztyénné válás fontos kritériumaként az ő esetükben is megjelenik az élet eseményeinek Krisztussal kapcsolatban való értelmezése.

Augustinus így vall a helyes látás, a keresztyén életértelmezési készség fejlesztésének fontosságáról: „Ebben az életben minden azért történik, hogy gyógyuljon a szívvel való látásunk és észrevegyük Istent benne. Ezért ünnepeljük a szent sákramentumokat és prédikáltatik Istennek Igéje, és e cél felé irányulnak az egyház erkölcsi biztatásai.”⁶ Charles Gerkin hasonlóan látja a transzformált látás fontosságát: „A szolgálatunk központi célja leginkább abban áll, hogy segítsük az egyéneket, családokat és közösségeket életük megváltoztatásában azáltal, hogy megváltoztatjuk, újra interpretáljuk életük történetét úgy, hogy ők maguk párbeszédbe kezdjenek a bibliai és keresztyén történet központi metaforáival és témáival.”⁷

A keresztyén és nem keresztyén világnézetek között nemcsak abban van különbség, hogy ugyanazokra a jelenségekre másfajta magyarázatokat adnak, hanem az átélésben magában is különbség jelenik meg. A keresztyén világot olvasat ugyanis egy olyan szempontrendszer, mely befolyásolja a későbbi átéléseinket. Az az ember, akinek önmagához és a világhoz való viszonyának hermeneutikai körébe konkrét hittartalmak kerülnek, másként éli meg a világot, ami aztán befolyásolja az élménygyűjtés és feldolgozás körét. A hit egy olyan bizalmi kapcsolat, amiben először a gondolkodás megváltozása történik, de ennek következményeként majd az életvitel is változik.

Megértésből cselekvés?

Az új életszemlélet egyben új szokások kialakulását is jelenti. Ennek segítésére számos próbálkozás történt az egyháztörténelem során. Volt, amikor a testvéri közösséget hívták/hívjuk segítségül, és volt, amikor a kereteket próbálták úgy alakítani, hogy az elvekből életvitel legyen. Például a sivatagi atyák, majd a szerzetesek elvonultak a világ elől, hogy Krisztussal lehessenek, napi ritmust alakítottak ki: „A keleti szerzetesség – azzal a szándékkal, hogy Isten végleges színelátásának várásával átformálja a világot és az életet – előnyben részesíti a megtérést, az önmegtagadást, a szívbeli töredelmet; a hészükhia, azaz a belső béke keresését; a szüntelen imádságot, a böjtöt és az éjszakai virrasztást, a lelki harcot és hallgatást, az Úr jelenléte fölötti húsvéti örömet és végső eljövételének várását, az önátadást és a vagyonról való lemondást, ahogy ezt egy kolostor szent közösségében vagy a remeteség magányában megélték.”⁸

A reformáció polémiát gyakorolt a szerzetesi életformával szemben, és arra irányította a figyelmet, hogy a hétköznapiakban és világi hivatásokban is meg lehet élni az Istennel való kapcsolatot, és nincsen szükségünk külső megkötöttségekre és szabályokra.⁹

Bár a reformáció egyházai is kifejlesztettek szokásokat az évszázadok során (bibliaolvasási, ill. templombajárási elvárások a közösség részéről), de igazat adhatunk Okholmnek, aki szerint a protestánsokban megmaradt a gyanú hitbeli szokásrendszerek kialakításával szemben: „A protestánsok nem igazán szeretik a szokásokat, ha a kegyesség megéléséről van szó. Valami oknál fogva azzal a torzitással nővünk fel, hogy a lelki életünk csak akkor lehet „igazi”, ha az spontán. A szokások (függetlenül attól, hogy ruhaviseletről vagy viselkedési mintákról legyen szó) és az előre megírt imák gyakran hamis lelkeségnek tűnnek a protestánsok számára. Ez azért is furcsa, mert a fogorvosunk tanácsait komolyan vesszük, illetve használunk fogselymet, hogy fenntartsuk fogínyünk egészségét; vagy követjük orvosunk előírásait, hogy fizikai egészségünk megmaradjon; de nem fogadjuk el lelki dolgainkban a lelki vezetőink és lelkigondozóink tanácsát a szokások kialakítása terén. Pedig nem rossz dolog minden reggel a zsoltáros szavait ismételve felébredni: „*Nyisd ki az ajkamat, Uram!*”, mindezt olyan természetességgel,

mint ahogy az ember a zuhanyzás, borotválkozás és fogmosás reggeli rítusait végzi.¹⁰

A helyes életvitelt is tanulnunk kell, és ehhez a közösség vallásos rítusait és hétköznapi szokásait át vesszük saját hitgyakorlatunkba, ahogy Rowan Williams fogalmaz: „A saját átélés egyre inkább összekapcsolódik azzal a közösség által vallott igazsággal, amit Isten személyéről és cselekvéséről vallunk.”¹¹

A világ „látása” nemcsak a gondolatokra terjed ki, hanem Isten elfogadása befolyásolja az ember egész személyiségét. Kérdés, hogy a megértés (látás) és a belátás (személyre értelmezett interpretáció) mennyiben lesz gyakorlattá a mindennapokban? Ünnepi pillanatokban, istentiszteleteken és az úrvacsorában átéljük a bűn – bűnbánat – megbocsátás drámáját, hogy aztán ciklus-szerűen majd újra meg újra a „kegyelem asztalához” járulhassunk esetleg anélkül, hogy a hétköznapijainkban bűneink, rossz szokásaink, régi beidegződéseink látható módon változnának?¹²

A saját szándékaink Isten iránymutatása szerinti átformálása mindennapi életünk különböző szituációiban McGrath szerint három lépésben történik:¹³

1. Az első, hogy Isten kijelentését igaznak és életünk szempontjából relevánsnak fogadjuk el.
2. Másodszor, hogy megtaláljuk a kapcsolópontokat az életünk és a Kijelentés között.
3. A harmadik pedig, hogy a megértett Kijelentés fényében cselekszünk/élünk.

A harmadik pont nehézsége abban rejlik, hogy a mindennapok szintjén nem egy különleges térben (belső szoba, templom) és időben (ünnepp) találjuk magunkat, hanem egy olyan mindennapi közegben élünk, amihez egyszerre kellene kapcsolódnunk, ugyanakkor más normákat kellene képviselünk.¹⁴ A világban, de nem a világból valóként élni, mind az egyénnek, mind pedig az egyház közösségének elhívása. Ez az egyszerre „világban létele” és „Krisztusban létele” nem mindig feszültségmentes, és nemcsak kommunikációs folyamatokban, hanem önmagunkon belül is, hiszen érzelmi és kevésbé tudatos szinten is végbe kéne menni az elvek gyakorlatba ültetésének. A Szentírásban is olvashatunk erről a

feszültségről: ahogy Máté evangéliuma fogalmaz: „*a lélek kész, de a test erőtelen*” (Mt 26,41), vagy amiről Pál ír: „*Hiszen amit teszek, azt nem is értem, mert nem azt cselekszem, amit akarok, hanem azt teszem, amit gyűlölök.*” (Róm 7,15) A bűn eredendően része emberi természetünknek, és az is emberi működés, ahogy felvesszük vele a harcot, ahogy Foster fogalmaz: „teljes letámadással.”¹⁵ Teljes akaraterővel szállunk harcba a bűnök és rossz szokásaink ellen, és ha nem sikerül leküzdenünk őket, akkor eleinte kétségbeeséssel, és ha hozzászokunk a sikertelenséghez, akkor esetleg szégyenérzettel élünk. Vajon nem szokhatunk-e hozzá a meghirdetett kegyelemhez, és nem eshetünk-e túl könnyen vissza életünk régi kerékvágásába? Protestánsként nem valljuk, hogy létezne egy „mennyei létra”, amin napról napra kapaszkodva előrébb juthatnánk a megszentelődés útján, de a Krisztussal megélt személyes kapcsolatban a tanítvány nem változik-e, még akkor is, ha mindig is kezdő marad sok tekintetben?

A szokások felülírásának törvényszerűségei

Amikor a mindennapi élet és ezen belül a személyes kegyesség témájával foglalkozunk, akkor felvetődhet, hogy adekvát-e a kérdést társadalomtudományi, esetleg neurobiológiai kutatások eredményeivel egybevetnünk? Erre nincs egyértelmű válasz. Egyrészt elégséges lehet az a szókinccs és nyelvezet, amit az elmúlt kétezer év alatt a keresztyén teológiai és lelkiismereti irodalom megalkotott és használt, hiszen a Szentírás és az előttünk járt Krisztuskövetők számos szemponttal gazdagíthatnak bennünket abban, hogy életünk eseményeit és reményeit értelmezni tudjuk. Ugyanakkor Jézus sem akarta kivenni tanítványait a világból, és az új felfedezések, – vagy régi felfedezések új köntösben – jelen vannak a ma emberének világképében és a társadalomtudományi megállapítások segítségével önmagunk megértésében.¹⁶ Így kaphatunk reflexiós szempontokat a szokásainkkal kapcsolatos legújabb kutatási eredményekből is.

Szokásaink jó része egy-egy kisebb döntés eredménye, amelyet aztán megisméltünk. Például, ha valaki rendszeresen jár könyvtárba, és az első napon talált egy olyan helyet, ahol kellemes és hasznos időt töltött, így pozitív emléke lesz ezzel a hellyel kapcsolatban, akkor a következő

alkalommal már nem tölt azzal időt, hogy tudatosan megkeresse a legjobb helyet, hanem azt a helyet fogja keresni, ahol egyszer már jól érezte magát. Ha rendszeresen jár könyvtárba, és semmi zavaró körülmény nem lép fel, akkor beindul egy folyamat, a kezdeti tudatos döntésből „önműködő” cselekvés lesz, szokássá válik ugyanannak a helynek rendszeres felkeresése. A mindennapi életünkben számos olyan szokás van, aminek lehet, hogy már tudatában sem vagyunk, hiszen tudattalan készséggé alakult a fogmosás, kávéfőzés, autóvezetés stb.

Szokásaink rendszere nemcsak a mindennapi cselekvés szintjén, hanem személyiségünk mélyebb rétegeiben is kifejti hatását, és szerepet játszik abban, hogy hogyan éljük mindennapjainkat.¹⁷

Charles Duhigg „A szokás hatalma” című könyvében több olyan állítást tesz, ami a keresztyén lelki élet szempontjából is megfontolandó:

- A valódi változáshoz szükségünk van arra, hogy a szokásainkat komolyan vegyük és megvizsgáljuk. Duhigg állítása szerint mindennapi cselekvéseink mintegy 40%-át a szokásaink vezérik.¹⁸
- A szokások nem tudatosak, mivel az idegrendszerünk energiát akar megspórolni, és a jól bevált rutinok elvégzéséhez kevesebb szellemi erőfeszítésre van szükség: „Amikor egy szokás kialakul, az agy többé nem vesz részt teljes mértékben a döntéshozatalban, hanem lazít vagy más feladatokra összpontosít. Hacsak tudatosan nem küzdünk egy szokás ellen – új rutinokat kialakítva –, a minta magától működésbe lép.”¹⁹
- A szokások alap forgatókönyve szerint van egy jel, ami kiváltja a rutin működését, és végrehajtásához kapcsolódik egy jutalom. A kiváltó jel és a cselekvéssort lezáró jutalom eredményezi, hogy legközelebb, ha a jel újra előkerül, akkor az automatikus cselekvés újra elinduljon.²⁰
- A szokások törékenyek, így, ha a körülményekben valami változás áll be, akkor nem fut végig az automatizmus.
- A szokások többsége nem egyszerűen lecserélhető, hanem felülírható új szokások kialakításával.²¹ Az új szokásokhoz meg kell értenünk azokat a belső motivációinkat, amelyekre a szokásaink válaszként születtek, és a kiváltó jel és a remélt jutalom közé lehet az új szokást kialakítanunk. (pl. csokievés kicserélése gyümölcsre)

- Vannak kulcsszokásaink, melyek közül, ha csak egyet is megváltoztatunk, az hatással lehet az egész személyiségünkre és többi szokásunkra.
- A hitnek kulcsszerepe van a változásban: „Azok, akik megtanultak hinni valamiben, lassan az egész életükre kezdtek másképp tekinteni, míg végül elhitték, hogy képesek megváltozni.”²²
- Kis változások és kis „győzelmek” vezethetnek a teljes rendszer átalakulásához.
- Az akaraterő olyan készség, ami fejleszthető.
- A változáshoz szükségünk van a közösség támogatására: „A változás mindig közösségben következik be... Akkor tűnik valódinak, ha mások szemén át is látjuk.”²³
- Könnyebb elindulni a változás felé vezető úton, ha az új szokás hasonlít arra, amit eddig ismertünk és szerettünk.²⁴

Duhigg könyvében számos hétköznapi példa mellett bemutatja Rick Warren gyülekezetépítési modelljét is. A Saddleback gyülekezet a keresztyén szokások kialakításának régi/új módjára épít. A gyülekezet vezetője, Rick Warren egy sor olyan képzési anyagot dolgozott ki a gyülekezet különböző csoportalkalmi és házi csoportjai számára, amelyek a résztvevők új szokásainak kialakítását célozták meg.²⁵ – Nem kis sikerrel. – Warren így ír erről a szemléletről, egyik képzési anyagában: „Néha Isten egy héten vagy akár hónapokon keresztül fog dolgozni az életed egyik területén. Időbe telik, hogy megváltoztassuk jellemünket, eddig begyakorolt szokásainkat és attitűdünket. Az új szokások nem alakulnak ki, a gondolkodásunk pedig nem alakul át egyik napról a másikra.”²⁶

A módszerek kapcsán azonban fontos a motivációkat szem előtt tartanunk, hiszen nem olcsó pragmatizmusról van szó, ami szerint azért figyeljünk a szokásrendszerek kialakítására, mert hatásosan működnek. Egyet-érték James K. A. Smith figyelmeztetésével, aki szerint kerülnünk kell a keresztyén mázzal leöntött (Jesufied liturgies), de attitűdjében nagyon is a fogyasztói korszellemhez igazodó sales és marketing gyakorlatok reflexió nélküli átvételét az egyházban.²⁷

Kívülről nézve lehet, hogy valami hasonló történik egy lelki gyakorlat kialakításában, mint egy új étkezési szokás vagy sport rutin kialakításá-

ban, de szemléletében egészen másnak kell lennie ennek a megközelítésnek, hiszen a lelki élet szokásainak esetében pont fordított az ok és okozat sorrendje. A hit dolgában nem szabad a „szekeret befognunk a ló elé.”²⁸ Nem azért lesz kapcsolat Istennel, mert keresem, hanem Ő már előbb keresett engem, már benne élek a kapcsolatban, és nekem van szükségem arra, hogy erre a kapcsolatra minél inkább ráébredjek. Úgy gondolom, hogy Tom Schwanda jól érzékelteti a nagyon fontos teológiai különbséget a között, hogy mi teszünk valamit az Isten elérése érdekében, vagy magunkat tesszük egyre inkább készsé arra, hogy Isten kijelentését meghalljuk: „Néha az emberek olyan kijelentéseket tesznek, mint például: »Isten ma valóban megmutatta magát az istentiszteleten.« Vagy, amikor úgy tűnik számukra, hogy nincs jelen Isten, akkor ilyesmi hangzik el: »Ha keményebben imádkozunk, talán megjelenik a Szentlélek.« Azt hiszem, tudom, mit értenek e mondat alatt, de én mégis nyugtalan vagyok amiatt, hogy ez a kijelentés egy egészségtelen teológiát kommunikál. Ez a szóhasználat nem tudja megragadni az Isten mindenhatóságának központi igazságát. Ez a szemlélet jobban hasonlít Illés Kármel-hegyi esetére a Baal prófétáival. A Baal prófétáinak sikertelen erőfeszítései után... »Illés gúnyolni kezdte őket, és ezt mondta: Kiáltsatok hangosabban, hiszen isten ő! Talán elmélkedik, vagy a dolgát végzi, vagy úton van, vagy talán alszik, és majd fölébred.« (1Kir 18,27) Ez a kevésbé biblikus szemlélet túlságosan gyakori a mai hívők között. Isten jelenléte nem olyasvalami, amit saját erőfeszítéseinkkel hozhatunk létre. Isten jelenléte mindig ajándék számunkra, és teljesen független attól, amit mi cselekszünk. Mert valójában Isten már jelen van; az Ő jelenlétére nekünk kell ráébrednünk. A bibliai igazság és az ebből fakadó biztonság az, amire emlékeztetnünk kell magunkat, mégpedig, hogy Isten mindig velünk van.”²⁹

Isten hívása és az emberi válasz

Kálvin szerint a hívők hit által „kettős kegyelemben” részesülnek, Krisztus kétféleképpen tisztítja meg őket a megigazulás és a megszentelődés által.³⁰ Az igaznak nyilvánítás már Krisztus érdeméért elvégeztetett, a megszentelődés pedig folyamatként megy végbe a hívő életében.³¹ A megigazulás magában foglalja bűneink bocsánatát és az örök élet ígértét,

és ezért központi jelentősége van a keresztyén tanítás szempontjából. A megigazulás az a talaj, amiből aztán a keresztyén életvitel, a megszentelődés következményként nő ki.³² A hívőnek nem kell aggódnia, mert már igaznak nyilvánított, így viszont szabad arra, hogy nem kényszerből, hanem szabad akaratából és hálából éljen Isten dicsőségére.³³ Az isteni kegyelem fényében nyer értelmet Augustinus híres mondata: „Szeresd az Istent és tégy, amit akarsz!”³⁴ Hiszen, ha Isten kegyelmének erőterében akarok minél inkább maradni, annál inkább törekszem olyan életet élni, hogy lehetőleg ne válasszam el magamat attól, akit viszonszeretettel szeretek.

A hívő életében a változás a vágygal kezdődik: van-e vágy bennem arra, hogy összekapcsolódjon a személyes történetem Isten jelenlétével a világban?³⁵ Ennek a vágya és víziója jelenik meg Lewis költői képében: „a napsugár visszatér a Napba.”³⁶ Isten az, aki a hitet ajándékozza, Ő ébreszti a vágyat az Ő keresésére bennünk, ilyen értelemben egyfajta ráfelelő cselekedet, reszponzorikus akció az, amivel erre a kegyelemre és hívásra felelhetünk.³⁷ A már meglévő kapcsolatra ráébredés és ennek való megnyílás szándékával van lehetőségünk tudatosabb tanítványokká válni Krisztus követésében. Ilyen szemléletben van lehetőségünk teret készíteni arra, hogy a Szentlélek inspirálni tudjon minket és másokat a mindennapok során.³⁸

Előírt szabályok helyett útikalauz

Lelki életünkben valódi változás leginkább attól függ, hogy mire vagy kire figyelünk. Bibliai példája a fókusz megtalálásnak és a fókuszvesztésnek Péter apostol története: „Uram, ha te vagy az, parancsold meg, hogy odamenjek hozzád a vízre! Ő pedig így szólt: Jöjj! És Péter, kiszállva a hajóból, járni kezdett a vízre, és elindult Jézus felé. Amikor azonban az erős szélre figyelt, megijedt, és amint süllyedni kezdett, felkiáltott: Uram, ments meg! Jézus pedig azonnal kinyújtotta a kezét, megragadta őt, és ezt mondta neki: Kicsinyhitű, miért kételkedtél? És amint beszálltak a hajóba, elült a szél. A hajóban levők pedig leborultak előtte, és ezt mondták: Valóban Isten Fia vagy!” (Mt 14,28–33) Ebben a történetben benne van a keresztyén spiritualitás három fő aspektusa, ugyanis a krisztuskövetés

egyszerre kapcsolati (relational), változást hozó (transforming), és köze van életünk mint egész értelmezéséhez és megértett hivatásunkhoz (vocational).³⁹ Ez a három egyszerre lehet kulcs a változásunkhoz, ugyanis a nálunk nagyobb történetbe való bekapcsolódás víziója adhat irányultságot mindennapi döntéseinknek és a cselekvéssorozatokból kirajzolódó életvitelnek: „A keresztyén közösség századokon át úgy tartotta fenn identitását, hogy központi képzetét, témáit és metaforáit narratíváiban újra és újra feldolgozta. Ezek így együtt egyfajta víziót rajzolnak ki arra nézve, hogy milyen, illetve milyennek kellene lennie a keresztyének életének [...] Az az iránymutatás, hogy hogyan kell cselekednünk emberi kapcsolatainkban, a bibliai narratívákban és tanításokban gyökerezik. Életünk számára a keresztyénség implicit axiómája tulajdonképpen a szeretet kettős parancsában ragadható meg. [...] Hallani Jézus történeteiről s követni Őt hasonlóképpen cselekedve olyan életstílust formál ki, amely az alázat, a szolgálat és a szeretet princípiumait hordozza.”⁴⁰

Az alázat, szolgálat és szeretet princípiumai Krisztus követésének, így ezek az alapelvek bármilyen lelki gyakorlatról is legyen szó, megjelennek benne. Az útmutatások érvényesek, de számos formában jelenhetnek meg a nélkül, hogy mindenkire egyforma szabályokat írhatnánk elő.⁴¹ Ennek egyik oka, hogy Isten mindig nagyobb, mint elképzeljük (*Deus semper maior*), a másik ok pedig emberi sokféleségünkéből fakad.

- A *Deus semper maior* elv alapján:

Isten mindig nagyobb, mint ahogy elképzeljük. Életünk során többször törhet össze az a kép, ahogy addig értettük Őt. C.S. Lewis írja: „Képeink a Szentről, könnyen szentképpé válhatnak... Az én elképzelésem Istenről nem bírnak isteni teljességgel. Ezeknek időről időre össze kell törtétniük. Isten maga töri össze őket. Ő a nagy képromboló (iconoclast).”⁴²

- Az emberi sokféleség okán:

Az, hogy minden ember másféle adottsággal és talentumokkal rendelkezik, szabadságot jelent arra nézve, hogy ki, mikor és hogyan imádkozik, mivel ez nem a teljesítményről, hanem Krisztussal való élő kapcsolatról szól.⁴³ Ha Krisztusban vagyunk, akkor érvényes a következő mondat: „Imádkozz úgy, ahogy tudsz és ne úgy, ahogy nem tudsz!”⁴⁴

Hadd hozzak két példát ennek az állításnak szemléltetésére:

- Egyik protestáns misszionárius ismerősöm megosztotta velem, hogy az otthonában ő leginkább egy konkrét széken és egy konkrét napszakban tud leginkább elcsendesedni Isten előtt. Természetesen máshol is tud imádkozni, de ez a szokás segít neki megérkezni Istenhez és önmagához. Ez a gyakorlat távol áll a spontaneitástól, de kérdés, hogy miért is ne lehetne, hogy a magunk által választott keretek ne megköztözöttséghez, hanem éppen szabadsághoz vezessenek?
- Egy beszélgetés alkalmával egy teológiai professzor elmesélte nekem, hogy a lelkészképzés során számos imaformával ismertetik meg a hallgatókat, és mindenki kiválaszthatja azt, amit aztán szabályszerűen követni fog. Útmutatást, és nem előírást kapnak a lelki út személyes felfedezéséhez.

Matthew Boulton írja a lelki gyakorlatok kapcsán: „Kálvin számára az egyház *gümnaszion* gimnázium, edzőterület, iskola, felkészülési- és gyakorlóközösség, amely – reménységünk és imádságaink szerint – része Isten megszentelő és átformáló *paideia*-jának, nevelő munkájának.”⁴⁵ Ha Kálvin metaforáját tovább gondoljuk, akkor az egyház lehet egy olyan „edzőterem”, ahol nem csak egy edzésterv létezik, hanem a közös gyakorlatokon kívül kapunk segítséget arra nézve, hogy legyen egy saját edzéstervünk is.⁴⁶

Az isteni „képrombolás” és az emberi sokféleség szabadsága egyszerre van jelen Krisztus követésben. Tom Schwanda saját lelki szokásaink formálásához két olyan egyszerű reflexiós kérdést ajánl, amelyekben egyszerre benne van ez a két aspektus: „A tudatos figyelem Istenre, csökkenti a távolságot a között a tudat között, hogy Isten mindig jelen van és a között a tapasztalat között, hogy az adott pillanatban ezt érzékeljük is. Ez a gyakorlat két kérdésen alapul: (1) Hol találkoztam ma Jézussal (vagy Istennel, vagy a Szentlélekkel)? (2) Hol nem vettem észre ma Jézus (vagy Isten, vagy a Szentlélek) jelenlétét az életemben? Kérdezd meg ezeket a kérdéseket minden nap és minden héten, és meg fogsz lepődni, hogy mennyivel inkább felismered majd Isten jelenlétét életedben.”⁴⁷

Befejezés

Hétfőtől szombatig, a megszokott rutinokat követő hétköznapok során a napról napra növekedést nem érzékeljük magunkon, de nemcsak ünnepeken, vagy valamilyen különös és váratlan esemény során változik a hitünk. A fenti tanulmány fókuszában álló talán kevésbé látványos, de a lelki növekedést meghatározó dinamikát szépen festi le C. S. Lewis *Narnia Krónikái* című metaforikus művében:

„Aslan” – mondja Lucy – „Mintha megnőttél volna.”

„Azért, mert kicsit idősebb lettél, kedvesem.” – válaszolt ő.

„Nem te nőttél meg?”

„Nem bizony. Ahogy növekszel, úgy látsz engem is egyre nagyobb-nak.”⁴⁸

Felhasznált irodalom

- BEEKE, Joel R.: *Calvin on Piety*, in: MCKIM, Donald K. (ed.): *Calvin's Work – Part II.*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BORG, Marcus J.: *Meeting Jesus Again for the First Time – The Historical Jesus & The Heart of Contemporary Faith*, New York, Harper, 1994.
- BOULTON, Matthew Myers: *Life in God – John Calvin, Practical Formation, and the Future of Protestant Theology*, Grand Rapids, Eerdmans, 2011.
- DAMASIO, Antonio R.: *Descartes tévedése – Érzelem, értelem és az emberi agy*, Budapest, AduPrint Kiadó, 1996.
- DUHIGG, Charles: *A szokás hatalma – Miért tesszük azt, amit teszünk, és hogyan változtassunk rajta?* Soymár, Casparus Kiadó, 2015.
- DYKSTRA, Craig: *Growing in the Life of Faith*, 2nd ed., Louisville, Westminster John Knox, 2005.
- FOSTER, Richard J.: *Celebration of Discipline – The Path to Spiritual Growth*, Special Anniversary Edition, San Francisco, HarperOne, 2018.
- GERKIN, Charles V.: *Prophetic Pastoral Practice – A Christian Vision of Life Together*, Nashville, Abingdon Press, 1991.
- II. JÁNOS PÁL pápa: *Vita Consecrata*, Diós István (ford.), Budapest, 1996.
- KÁLVIN János: *A keresztyén vallás rendszere*, II. kötet. Kálvin Kiadó, Budapest, 1995.
- LAWRENCE, Philip: *An Abbot's Notebook*, New Sinai Press, 2013.
- LEWIS, C. S.: *A Grief Observed*, New York, HarperCollins, 1994.
- LEWIS, C. S.: *Letters to Malcolm – Chiefly on Prayer*, New York, Harcourt, 1992.
- LEWIS, C. S.: *Prince Caspian – The Return to Narnia*, New York, HarperCollins, 1951.
- LUTHER, M.: *To Peter Beskendorf*, in: THEODORE G. (ed. and trans.): *Luther: Letters of Spiritual Counsel*, Philadelphia, Westminster, 1955, 124–130.
- McGRATH, Alister E.: *Mere Discipleship – Growing in Wisdom and Hope*, Grand Rapids, Baker Books, 2018.
- MERTON, Thomas: *Contemplative Prayer*, New York, Doubleday, 1969.
- OKHOLM, Dennis: *Monk Habits for Everyday People – Benedictine Spirituality for Protestants*, Grand Rapids, Brazos Press, 2007.
- PACKER, James I.: *Knowing God*, Downers Grove, IVP, 1993, 41–42.

- PAP Ferenc: *Az egyházi év*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem; L'Harmattan Kiadó, 2016.
- ROOT, Jerry: *C. S. Lewis and a Problem of Evil – An Investigation of a Pervasive Theme*, Princeton Theological Monograph Series 96, Princeton, Pickwick Publications, 2009, 93–94.
- Saint AUGUSTINE (of Hippo): *Homilies on the First Epistle of John*, New York City Press, 2008, VII/8.
- St. AUGUSTINE of Hippo: *Sermons On Selected Lessons Of The New Testament*, North Cahlerston, Jazzybee Verlag, 2017, Sermon 88.
- SCHWANDA, Tom: *Cultivating Attentiveness to God's Presence*, in: *Knowing & Doing*, C. S. Lewis Institute, 2019, 1–20.
- SCORGIE, Glen G.: *Overview on Christian Spirituality*, in: SCORGIE, Glen G. – CHAN, Simon – SMITH, Gordon T. – SMITH, James D. (ed.): *Dictionary of Christian Spirituality*, Zondervan, Grand Rapids, 2011, 27–33.
- SMITH, James K. A.: *You Are What You Love – The Spiritual Power of Habit*, Grand Rapids, Brazos Press, 2016.
- Streib, Heinz: *Hermeneutics of Metaphor – Symbol and Narrativ in Faith Development Theory*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1991.
- WARREN, Rick: *Rick Warren's Bible Study Methods: Twelve Ways You Can Unlock God's Word*, Grand Rapids, Zondervan, 2006.
- WARREN, Rick: *The Purpose of Christmas*, New York, Howard Books, 2008.
- WARREN, Tish Harrison: *Liturgy of the Ordinary*, Downers Grove, IVP Books, 2016.
- WILLIAMS, Rowan: *Teaching the Truth*, in: JEFFREY, John (ed): *Living Tradition: Affirming Catholicism in the Anglican Church*, London, Longman & Todd, 1991.

-
- ¹ Megjelent in: Siba Balázs: *Hétfőtől szombatig: Lelki rítusok és spiritualitás a mindennapokban*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2022, 13–32.
- ² Merton, Thomas: *Contemplative Prayer*, New York, Doubleday, 1969, 37.
- ³ Warren, Tish Harrison: *Liturgy of the Ordinary*, Downers Grove, IVP Books, 2016, 35.
- ⁴ Smith, James K. A.: *You Are What You Love – The Spiritual Power of Habit*, Grand Rapids, Brazos Press, 2016, 67.
- ⁵ McGrath, Alister E.: *Mere Discipleship: Growing in Wisdom and Hope*, Grand Rapids, Baker Books, 2018, 36.
- ⁶ St. Augustine of Hippo: *Sermons On Selected Lessons Of The New Testament*, North Cahlerston, Jazzybee Verlag, 2017, Sermon 88, 156.
- ⁷ Gerkin, Charles V.: *Prophetic Pastoral Practice – A Christian Vision of Life Together*, Nashville: Abingdon Press, 1991, 59.
- ⁸ II. János Pál pápa: *Vita Consecrata*, Diós István (ford.), Budapest, 1996.
- ⁹ Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere*, II. kötet. Kálvin Kiadó, Budapest, 1995. (IV.13.3.) 534. vö: Okholm, Dennis L.: *Monk Habits for Everyday People – Benedictine Spirituality for Protestants*, Grand Rapids, Brazos Press, 2007, 122.
- ¹⁰ Okholm: *Monk Habits for Everyday People*, 21–22.
- ¹¹ Williams, Rowan: *Teaching the Truth*, in: Jeffrey John (ed): *Living Tradition: Affirming Catholicism in the Anglican Church*, London, Longman & Todd, 1991, 41.
- ¹² Borg, Marcus J.: *Meeting Jesus Again for the First Time – The Historical Jesus & The Heart of Contemporary Faith*, New York, Harper, 1994, 130.

- ¹³ McGrath: *Mere Discipleship*, 41–42.
- ¹⁴ McGrath: *Mere Discipleship*, 42. Az ünnepek témájához lásd: Pap Ferenc: *Az egyházi év*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem; L'Harmattan Kiadó, 2016.
- ¹⁵ Foster, Richard J.: *Celebration of Discipline – The Path to Spiritual Growth*, Special Anniversary Edition, San Francisco, HarperOne, 2018, 4.
- ¹⁶ Foster: *Celebration of Discipline*, 3.
- ¹⁷ vö: Damasio, Antonio R.: *Descartes tévedése – Érzelem, értelem és az emberi agy*, Budapest, AduPrint Kiadó, 1996.
- ¹⁸ Duhigg, Charles: *A szokás hatalma – Miért tesszük azt, amit teszünk, és hogyan változtassunk rajta?* Solymár, Casparus Kiadó, 2015. XVI.
- ¹⁹ Duhigg: *A szokás hatalma*, 20.
- ²⁰ Duhigg: *A szokás hatalma*, 19.
- ²¹ Duhigg: *A szokás hatalma*, 67.
- ²² Duhigg: *A szokás hatalma*, 90.
- ²³ Duhigg: *A szokás hatalma*, 95.
- ²⁴ Duhigg: *A szokás hatalma*, 213.
- ²⁵ Duhigg: *A szokás hatalma*, 251.
- ²⁶ Warren, Rick: *Rick Warren's Bible Study Methods: Twelve Ways You Can Unlock God's Word*, Grand Rapids, Zondervan, 2006, 37. vö: Warren, Rick: *The Purpose of Christmas*, New York, Howard Books, 2008, 56.
- ²⁷ Smith: *You Are What You Love*, 79.
- ²⁸ Streib, Heinz: *Hermeneutics of Metaphor – Symbol and Narrativ in Faith Development Theory*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 1991, 23.
- ²⁹ Schwanda, Tom: *Cultivating Attentiveness to God's Presence*, in: *Knowing & Doing*, C. S. Lewis Institute, 2019, 1–20, 3.
- ³⁰ Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere*, II. kötet. (III.11.1.) 3.
- ³¹ Beeke, Joel R.: *Calvin on Piety*, in: McKim, Donald K. (ed.): *Calvin's Work – Part II*, Cambridge, Cambridge University Press, 125–152.
- ³² Kálvin János: *A keresztyén vallás rendszere*, II. kötet. (III.11.1.) 3.; (III.15.7.) 73.
- ³³ A Heidelbergi Káté első kérdés feleletében valljuk: „Mi néked életedben és halálodban egyetlen vigasztalásod? Felelet: Az, hogy testestől-lelkestől, mind életemben, mind halálomban, nem a magamé, hanem az én hűséges Megváltómnak, Jézus Krisztusnak a tulajdona vagyok, aki az Ő drága vérével minden bűnömért tökéletesen eleget tett s engem az ördögnek minden hatalmából megszabadított és úgy megőriz, hogy mennyei Atyámnak akarata nélkül egy hajszál sem eshetik le fejemről, sőt inkább minden az én üdvösségemre kell hogy szolgáljon. Ezért Szentlelke által is engem az örök élet felől biztosít és szív szerint késszé és hajlandóvá tesz arra, hogy ezentúl Őnéki éljek.”
- ³⁴ Saint Augustine (of Hippo): *Homilies on the First Epistle of John*, New York City Press, 2008, VII/8. 110.
- ³⁵ Smith: *You Are What You Love*, 65–68.; Brog, Marcus J.: *Meeting Jesus Again for the First Time*, 133.
- ³⁶ Lewis, C. S.: *Letters to Malcolm – Chiefly on Prayer*, New York, Harcourt, 1992, 89–90.
- ³⁷ Smith: *You Are What You Love*, 71.
- ³⁸ „A farmer is helpless to grow grain; all he can do is provide the right conditions for the growing of grain.” Foster: *Celebration of Discipline*, 7.
- ³⁹ Scorgie, Glen G.: *Overview on Christian Spirituality*, in: Scorgie, Glen G. – Chan, Simon – Smith, Gordon T. – Smith, James D. (ed.): *Dictionary of Christian Spirituality*, Zondervan, Grand Rapids, 2011, 27–33, 29–30.
- ⁴⁰ Gerkin: *Prophetic Pastoral Practice*, 16–17.

- ⁴¹ Dykstra, Craig: *Growing in the Life of Faith*, 2nd ed., Louisville, Westminster John Knox, 2005, 63.
- ⁴² Lewis, C. S.: *A Grief Observed*, New York, HarperCollins, 1994, 55–56. lásd még: C. S. Lewis kapcsán írja Jerry Root: „Ő Istent akarta megismerni és nem a saját ideáját és elképzelését Istenről.” Root, Jerry: *C. S. Lewis and a Problem of Evil – An Investigation of a Pervasive Theme*, Princeton Theological Monograph Series 96, Princeton, Pickwick Publications, 2009. 93–94.
- ⁴³ „Legvégül, ami igazán számít az nem az, hogy ismerem Istent, hanem e mögött egy nagyobb tény húzódik meg, mégpedig, hogy Ő ismer engem. Minden tudásom attól függ, hogy Ő kitartó és kezdeményező módon ismer engem. Ismerem Őt, mert előbb Ő már ismert engem és továbbra is ismer engem. Ismer engem barátként, aki szeret engem; és nincs olyan pillanat, amikor tekintete nem rám nézne, vagy a figyelme elfordulna tőlem és nem törődne velem.” in: Packer, James I.: *Knowing God*, Downers Grove, IVP, 1993, 41–42.
- ⁴⁴ John Chapman mondata lásd: Lawrence, Philip: *An Abbot's Notebook*, New Sinai Press, 2013, 78.
- ⁴⁵ Boulton, Matthew Myers: *Life in God – John Calvin, Practical Formation, and the Future of Protestant Theology*, Grand Rapids, Eerdmans, 2011, 229–230.
- ⁴⁶ Luther levelében, amit a borbélyának írt az imádságról, a saját imagyakorlatának ismertetése előtt a következő sorokkal kezd: „Elmondom neked, ahogyan én szoktam imádkozni, de Isten segítsen arra, hogy te és mások ezt nálam jobban tegyék.” Luther, M.: *To Peter Beskendorf*, in Theodore G. (ed. and trans.): *Luther: Letters of Spiritual Counsel*, Philadelphia, Westminster, 1955, 124–130, 124.
- ⁴⁷ Schwanda: *Cultivating Attention to God's Presence*, 12.
- ⁴⁸ Lewis, C. S.: *Caspian herceg. Visszatérés Narniába*. Harmat, Budapest, 2017, 152.

1. Luther bibliaolvasási gyakorlata

Bevezetés

Jelen ismertetőjellelű dolgozatban protestáns kegyességi gyakorlatunk egyik meghatározó alakjának, Luther Mártonnak a gondolataival és gyakorlatával fogunk találkozni. A 16. századi német reformátor meghatározó teológiájával a mai napig hatással van a mindennapi igeolvasásunkra.

Dr. Fabiny Tibor (evangélikus teológus, irodalomtörténész) cikkeit¹ használtam fel, amelyekben röviden feltárja Luther olvasásteológiájának fontos elemeit (leginkább hermeneutikai oldalról vizsgálva), valamint bibliaolvasási gyakorlatának elengedhetetlen elemeit. Érdekes színfolt lehet az Olvasó számára megfontolni a reformátor jó tanácsait és gyakorlati megjegyzéseit.

Luther és a Szentírás

Jól ismerjük Luther teológiát formáló elveit, most röviden megemlítem azokat a gondolatait, amelyek a Biblia tanulmányozását gazdagítják.

Az első ilyen, hogy Luther Márton számára a *Szentírás volt a végső tekintély (Sola scriptura)*, és nem az egyház. A Biblia olvasása amellett, hogy teológiai aktus és lelkipásztori cselekedet, művészet is – jegyzi meg Fabiny. Ez azt jelenti, hogy egyszerre technika (*techné*) és Istentől kapott adomány (*karizma*) a Lélek által. Tehát a szorgalmas gyakorlat, „a technika csiszolása” mellett folyamatosan Isten Lelkének megelevenítő jelenlétéért szükséges könyörögnünk (*invocatio*), ez hangsúlyos Luther gyakorlatában.

A második sarokkő az „*önmagát magyarázó Szentírás*” (*Sacra scriptura sui ipsius interpres*) reformátori gondolata. Luther az írásmagyarázatában négy tévút ellen küzdött. Ezek: allegorizálás, literalizmus, szubjektívizmus és filologizmus. Szerinte e négy téves értelmezés egy forrásból ered:

mindegyik a „saját lelkét” (*sensus proprius*) erőlteti rá a szövegre. Ezzel szemben az önmagát magyarázó Szentírás lerombolja a külső tekintélyt és közvetlen kapcsolatot hoz létre az élő Isten és az ember között.

Luther hármas szabálya

1. Imádság (*Oratio*)

„...tény, hogy a Szentírást sem a szorgalom, sem a tehetség nem képes feltárni. Ezért első feladatod, hogy imával kezd, olyannal, melyben kéred, hogy ha Isten általad szeretne tenni valamit tulajdon dicsőségére, nem a tiédre, sem valamely más emberére, akkor irgalmasan vezessen be téged szavainak értelmébe. Mert az isteni ígéknek nincsen más mesterük, mint maga az ige szerzője. Amint mondja: »mindnyájan Istentől tanítottak lesztek«. Teljesen le kell hát mondanod a reményről, hogy szorgalmadat vagy tehetségedet siker koronázza, és csak a Lélek sugallatában bízál.”² – írja Luther.

Az említett cikkben még két gondolatot³ említ a szerző, amelyben Luther az imádságra buzdít az igeolvasás előtt: „Luther szerint a Szentírás olyan könyv, amely minden más könyv bölcsességét bolondsággá teszi, mivel a Biblián kívül nincs olyan könyv, amely az örök életről tanítana. [...] Térdelj ezért le a benső szobádban, igazi alázattal és komolysággal, hogy Atyád az ő Fián keresztül adja néked az ő Szentlelkét, aki megvilágosít, vezet, és megérteti veled az ő igazságát.”

2. Elmélkedés (*Meditatio*)

Luthert a Zsoltárok könyve, főleg Dávid zsoltárai inspirálták arra, hogy az olvasottakat nem csak a szívében kell forgatnia és azon belsőképpen elmélkednie, hanem szó szerint is ismételtetni, újra és újra olvasni a szöveget, a kimondott és leírt szavakat össze kell hasonlítani, és figyelmesen várni, hogy a Szentlélek mit akar azok által elmondani. „Mennyire szeretem törvényedet! Egész nap azon elmélkedem.” (Zsolt 119,97)

A 17. századi magyarországi kegyességben is fontossá vált (történelmi körülmények miatt), hogy a Szentírás Igéit memorizálják. Ezáltal egyrészt gazdag bibliaismerettel rendelkeztek, de gondolkodásuk és hitük mély alapjává válhattak az Ige szavai.⁴ Érdemes talán ma is megtanulni kívülről igeverseket, nemcsak intellektuális kihívásként, hanem hitbeli épülésünkért is.

3. Kísértések v. kihívások (Tentatio v. Anfechtungen)

Erre a harmadik pontra azért van szükség Luther szerint, mert ez arra tanít meg bennünket, hogy ne csupán az értelmünkkel, hanem saját tapasztalatunkkal is érzékeljük, hogy mennyire igaz, gyönyörűséges, az emberi bölcsességen túlmutató bölcsesség Isten vigasztaló Igéje.

A 119. zsoltárban Dávid sokszor említi az ellenségeit, de hálát ad Istennek, hogy még mindig Vele lehet kapcsolatban: „*Ha a fejedelmek összeülnek, és rólam tárgyalnak, szolgálád akkor is rendelkezéseidről elmélkedik.*” (23. vers), „*Bármennyire csúfolnak is a kevélyek, mégsem hajolok el törvénytől.*” (51. vers)

Luther szerint vállalunk kell a kísértéseket, a próbákat, mert ezáltal erősödik a hitünk. Nem így van ez ma is? Ha őszintén Isten Igéjét vizsgáljuk, és önmagunkra alkalmazzuk, előbb-utóbb tisztán látszik az Istennek való engedelmség akadályai is. Mennyivel bölcsőbb előre megvizsgálni gondolatainkat, érzéseinket, motivációinkat, körülményeinket és számolni a kísértés lehetőségével, mint utólag szégyenkezni az Úr előtt!

Gyakorlati tanácsok

Fabiny Tibor a cikkeiben megemlíti az amerikai Luther-kutató, Scott H. Hendrix összefoglalását arról, hogy Luther zsoltármagyarázataiban hogyan mutatkozik meg a Szentírás tekintélye.⁵ Felsorolásszerűen közlöm ezeket a pontokat, mert számunkra is tanulságosak lehetnek:

1. Tanuld meg követni a modellt!

Luther számára a zsoltáros volt a követendő minta.

2. Kutasd szorgalmasan az Írásokat! A 117. zsoltár, mindössze két vers, de bármennyire is rövid ez a zsoltár, tévednek azok, akik azt hiszik, hogy ha gyorsan elolvassák, azonnal megérthetik, mondja Luther.

3. Alkalmazd az értelmezés eszközeit! (Használd az eredeti nyelveket!)

4. Kapcsold össze a szöveget saját élettapasztalatoddal!

„Luther egy szellemes szójátékot alkalmaz:

a zsoltároskönyv, a Psalterium valójában palestra, azaz birkózó aréna, ahol a magyarázónak addig kell küzdeni saját érzelmeivel, amíg azokat összehangba hozza az Írással.”⁶

5. Imádkozz a Lélek inspirációjáért!

6. Keresd a központi üzenetet!

Mi az evangélium? „Isten igéje ugyanis egyszerre törvény és evangélium: az egyik követel, és azt parancsolja, mit kell tennünk, az evangélium pedig csak felszólít, hogy fogadjuk el azt az ajándékot, ami Isten Jézus Krisztusban adott nekünk. Luther tudta, hogy a törvényre is szükség van, s hogy éppen a törvény és az evangélium feszültségéből születik meg az evangélium. Nagy kísértés, ha a kettőt összekeverjük, s ha az evangéliumból törvényt, Krisztusból pedig Mózeset csinálunk.”⁷

7. Ismerd el a Szentírás kimeríthetetlen mélységét!

„Gyakorolj csak egy zsoltáron, vagy akár egy zsoltár egyetlenegy versén! Akkor fogsz előrehaladni, ha hagyod, ha egy vers naponként vagy akár csak hetenként életre keljen, hogy aztán a szívedbe szippanthassad azt. Ha ezt megteszed, utána a megértés és a szeretet gazdag kincseshányója tárul fel előtted, és minden megy, mint a karikacsapás.”⁸ – mondja Luther.

Bibliográfia

FABINY Tibor: *Hogyan segít Luther a Biblia gyakorlati olvasásában?* in: Keresztyén Igazság, Új folyam, 85. szám (2010. tavasz), 5–12. http://www.ordass.hu/docs/KI_085_2010tavasz.pdf%20 (Letöltés: 2020. 06. 12.)

FABINY Tibor: *A bölcsességi bibliaolvasás* in: Vigilia, 83. évfolyam, (2018. március) 171–181. https://vigilia.hu/pdfs/Vigilia_2018_03_facsimile.pdf#page=13 (Letöltés: 2020. 06. 12.)

DIENES Dénes: *A bibliaolvasás protestáns gyakorlatának példái a 17. században*, in: Collegium Doctorum – Magyar református teológia, III. évf. 1. szám, (2007. augusztus). 65–73. <http://dc.reformatus.hu/data/2014/03/12/dc2007.pdf> (Letöltés: 2020. 06. 12.)

¹ Fabiny Tibor: *Hogyan segít Luther a Biblia gyakorlati olvasásában?* in: Keresztyén Igazság, Új folyam, 85. szám (2010. tavasz), 5–12. Fabiny Tibor: *A bölcsességi bibliaolvasás* in: Vigilia, 83. évfolyam, (2018. március) 171–181.

² Fabiny Tibor: *Hogyan segít Luther a Biblia gyakorlati olvasásában?* in: Keresztyén Igazság, Új folyam, 85. szám (2010. tavasz), 6.

³ Fabiny Tibor: *A bölcsességi bibliaolvasás* in: Vigilia, 83. évfolyam, (2018. március) 175.

⁴ Dienes Dénes: *A bibliaolvasás protestáns gyakorlatának példái a 17. században*, in: Collegium Doctorum – Magyar református teológia, III. évf. 1. szám, (2007. augusztus). 65–73.

⁵ Fabiny Tibor: *A bölcsességi bibliaolvasás* in: Vigilia, 83. évfolyam, (2018. március) 175–178.

⁶ Fabiny Tibor: *Hogyan segít Luther a gyakorlati bibliaolvasásban?* in: Keresztyén Igazság, Új folyam, 85. szám, 2010. tavasz, 512.

⁷ Fabiny Tibor: *Hogyan segít Luther a gyakorlati bibliaolvasásban?*

⁸ Fabiny Tibor: *Hogyan segít Luther a gyakorlati bibliaolvasásban?*

2. Az áhítatnak, az elmélyülés útjának módszere

*Hogyan alkalmazzuk a Szentírást az életünkben?
Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹*

A bibliatanulmányozás célja az alkalmazás, nem pedig az értelmezés. Ez egy olyan egyszerű bibliatanulmányozás, amit egyéni csendességben végezhetsz. A módszer célja: „Legyetek az igének cselekvői, ne csupán hallgatói, hogy be ne csapjátok magatokat.” (Jak 1,22)

Meghatározás

Az áhítat alatt kiválasztunk egy hosszabb vagy rövidebb bibliai szakaszt és imádságban elmélkedünk rajta egészen addig, amíg a Szentlélek meg nem mutatja, hogyan alkalmazzuk annak az igazságát a saját életünkre olyan módon, ami személyes, gyakorlatias, lehetséges és bizonyítható.

A Bibliái gyakorlatias könyv, amelynek központjában az Isten szerinti élet áll. A bibliatanulmányozás személyes alkalmazás nélkül csak tudományos gyakorlat spirituális érték nélkül. A Bibliát azért írták, hogy azt alkalmazzuk az életünkre.

„Alkalmazás nélkül a tanulmányozás sorvadás.” (Howard Hendricks)²

A gyakorlati alkalmazás négy lépése

Imádkozz, elmélkedj, alkalmazz és memorizálj!

ELSŐ LÉPÉS:

Imádságban kérd Istent, hogy mutassa meg hogyan alkalmazd az igeszakaszt!

Az imádkozást sokféleképpen lehet végezni: térden, állva vagy ülve, hangosan vagy csendesen. A lényeg az, hogy biztosítsd, hogy ne zavarjon meg senki. Legyen az az idő szent és ha kell, zárd be az ajtót, amíg imádkozol!

MÁSODIK LÉPÉS:

Elmélkedj a versen/verseken, amelyeket kiválasztottál!

Az elmélkedés elengedhetetlen ahhoz, hogy felfedezzük, hogy hogyan alkalmazzuk a Szentírást az életünkre. Az elmélkedés alatt és az igeszakasz elolvasása után az igeszakaszra többféle módon koncentrálnunk és arról többféle módon elgondolkozhatunk.

Képzeld el a jelenetet!

Helyezd magad a bibliai történetbe, képzelj el magad egy aktív szereplőként az adott történeti kontextusban! Kérdezd meg magadtól, hogy hogyan éreznél az adott helyzetben, mit mondanál, mit tennél!

Emelj ki szavakat a tanulmányozott szakaszból!

Olvass fel egy verset többször hangosan, minden egyes felolvasásnál helyezd a hangsúlyt egy másik szóra, és figyelj meg, hogyan kapnak új értelmet a szavak! Nézzük meg például a Fil 4,13-at:

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

„Mindenre van erőm Krisztusban, aki megerősít engem.”

Fogalmazd át a szakaszt!

Az általad vizsgált verset vagy szakaszt fogalmazd át a saját szavaiddal, készíts parafrázist!

Tedd személyessé a szakaszt!

Ezt úgy teheted meg, hogy a saját nevedet illeszted be a személyes névmások és főnevek helyére. Például: „*Úgy szerette Isten ...-t, hogy egy-szülött Fiát adta, hogy ha ... hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*” (Jn 3,16)

Válaszolj a következő kilenc kérdésre: Van valami...

- bűn, amit meg kell vallanom? Van valami, amit helyre kell hoznom?
- ígéret benne? Egyetemes ígéret ez? Megfelelek a feltételeknek?

- **hozzaállás**, amin változtassak? Készen állok, hogy dolgozzak a negatív hozzáállásomon és elkezdjem felépíteni a pozitív hozzáállásomat?
- **parancs**, aminek engedelmeskednem kell? Készen állok arra az érzésemtől függetlenül?
- **példa**, amit kövessek, vagy amit elkerüljek?
- **ima**, amit imádkozzak?
- **hiba**, amit elkerüljek? Van valamilyen probléma, amiről tudnom kellene?
- **igazság**, amiben higgyek? Mit tanulhatok Istenről az Atyáról, Jézus Krisztusról, a Szentlélekről vagy valamely bibliai tanításról?
- **amiért dicsőíthetem Istent**, amiért hálás lehetek?

Imádkozz egy vers vagy egy szakasz szavaival!

Alakítsd át a tanulmányozott szakaszt egyes szám első személybe és készíts belőle imádságot! A zsolnárok jó példák erre. Bill Gothard írja: „Dávid megjegyezte Isten törvényét, személyessé tette és visszamondta Istennek.”³

Például a 23. zsolnár első három versei alapján:

Köszönöm neked, Uram, hogy a pásztorom vagy
és emiatt nem szűkölködöm. Köszönöm neked, Uram, hogy füves
legelőkön nyugtatsz engem és csendes vizekhez vezetsz engem.
Köszönöm neked, Uram, hogy lelkemet vidámmá teszed és az igazság
ösvényein vezetsz engem a te nevedért.

HARMADIK LÉPÉS:

Írj le egy alkalmazási lehetőséget!

A jó alkalmazás leírásának négy tényezője:

1. Az alkalmazásod legyen **személyes**: Egyes szám első személyben írd!
2. Alkalmazásod legyen **gyakorlatias**: Legyen egy konkrét cselekedet, amit tervezel!
3. Alkalmazásod legyen **megvalósítható**: Legyen olyan valami, amit meg tudsz valósítani!
4. Alkalmazásod legyen **bizonyítható**: Használj valamilyen ellenőrzést, hogy mérhesd a cselekedet elvégzését! Ehhez rendelj időbeli keretet is!

A következő példa a Préd 6,7 verséből. „Az ember egyre a szájáért fáradozik, de kívánsága csak nem teljesül.”

1. Személyes: „Szükségem van...”
2. Gyakorlatias: „Szükségem van arra, hogy lefogyjak.”
3. Megvalósítható: „Szükségem van arra, hogy lefogyjak 5 kilót.”
4. Bizonyítható: „Szükségem van arra, hogy lefogyjak 5 kilót a hónap végéig.”

Ahhoz, hogy meg tudd valósítani ezt az alkalmazást, oszd meg azt egy barátoddal vagy egy családtagoddal, aki alkalmanként megkérdezi, hogyan haladsz, és bátorít majd mindenben!

NEGYEDIK LÉPÉS:

Tanulj meg egy központi igeverset a szakaszodból!

Ajánlott igeszakaszok tanulmányozásra:

- Zsolt 15,34
- Róm 12
- 1Thessz 5,12–22
- 1Jn 4

[A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.](#)

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 33–47.

² i. m. 34. o.

³ i. m. 40. o.

3. A fejezet összefoglalásának módszere

*Hogyan értsük meg a biblia könyveinek fejezeteit?
Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹*

Válassz ki egy fejezetet a Szentírásból, amit tanulmányozni szeretnél, és alkalmazd a fejezet összefoglalásának módszerét!

Meghatározás

A fejezet összefoglalásának módszere segít, hogy az adott fejezet tartalmát általánosságban megértsük, miután azt minimum ötször végigolvastuk.

Miért fontos ez a módszer?

Ez a módszer segít abban, hogy megérthesd a Biblia egy könyvének adott fejezetét. Népszerű módszer ez a kezdő bibliaolvasó számára, hiszen a fejezetek nem olyan hosszúak és nincs szükség mély bibliatanulmányozásra egy fejezet összefoglalásához. Előnyei:

1. Könnyen megtanulható.
2. Nem igényel sok időt. A fejezet hosszától függően 20-30 perc alatt elvégezhető.
3. Nincs szükség semmilyen külső segítségre vagy más forrásra, csak a következő 10 lépésre.

- Első lépés – Kieszelt cím
- Második lépés – Kiemelt tartalom
- Harmadik lépés – Központi személyek
- Negyedik lépés – Kiválasztott vers
- Ötödik lépés – Kulcsszavak
- Hatodik lépés – Kihívások
- Hetedik lépés – Kereszthivatkozások

- Nyolcadik lépés – Krisztus észrevétele
- Kilencedik lépés – Központi tanítás(ok)
- Tizedik lépés – Következtetés

Tíz könnyű lépés „A fejezet összefoglalása” módszerhez

Olvasd el a fejezetet minimum ötször! Minél többször olvasol el egy bibliai szakaszt, annál jobban életre kel számodra.

Néhány ötlet, hogy hogyan olvass egy bibliai fejezetet:

- Olvasd olyan Bibliából, amiben nincsenek jegyzetek!
- Olvasd megállás nélkül! Ne állj meg a szakasz közepén! A célod, hogy megérezd a fejezetet.
- Olvasd el más modern fordításokban!
- Olvasd fel ezt a fejezetet hangosan magadnak!

Első lépés – Kieszelt cím

Adj a fejezetnek egy rövid, leíró címet! Minél rövidebb a cím, annál könnyebb lesz rá emlékezni. Ha lehetséges, használj egy szót (1Kor 13. fejezete lehet: „Szeretet”), de maximum ötöt!

Második lépés – Kiemelt tartalom

Írd le, foglald össze, fogalmazd át, körvonalazd vagy készíts listát a fejezet legfontosabb pontjairól! Az, hogy melyik módszert használod, függ a fejezet irodalmi műfajától és a saját döntésedtől is. Ne akard magyarázni a fejezetet, csak jegezd le a tartalommal kapcsolatos észrevételeidet!

Harmadik lépés – Központi személyek

Sorold fel a fejezet legfontosabb személyeit! Tegyé fel ilyen kérdéseket: Kik a központi személyek a fejezetben? Miért vannak benne? Mi a különleges bennük? Ha van személyes névmás az adott részben, amely az előző fejezetben lévő központi személyre utal, akkor ki az a személy?

Negyedik lépés – Kiválasztott vers

Válassz ki egy verset, amely összefoglalja az egész fejezetet, vagy azt a verset, ami személyesen megszólított!

Ötödik lépés – Kulcsszavak

Írd le a fejezet alapvető szavait! Sokszor a kulcsszó az lesz, amit a legtöbbször használ a fejezet (például az 1Kor 13-ban a szeretet szó az). Máskor pedig lehet, hogy ezt a legfontosabb szót egyáltalán nem említik sokszor.

Hatodik lépés – Kihívások

Sorold fel a fejezettel kapcsolatos nehézségeidet! Van olyan állítás, amit nem értesz? Van olyan probléma vagy kérdés, amit mélyebben szeretnél tanulmányozni?

Hetedik lépés – Kereszthivatkozások

Nézz meg más igeverseket, amelyek segíthetnek a fejezet jobb megértésében! Tedd fel a kérdést: Mi más segíthet még a Bibliában, hogy jobban megértsem ezt a fejezetet?

Nyolcadik lépés – Krisztus észrevétele

Az egész Biblia Jézus Krisztus személyének a kijelentése. Jézus saját maga az Ószövetséget használta, hogy saját magáról tanítsa a tanítványait. (Gondolj csak az emmausi tanítványok példájára!) Ahogyan tanulmányozod a fejezetet, figyelj azokra az állításokra, amelyek kijelentenek valamit Jézus Krisztusról, a Szentlélekről vagy az Atyaistenről! Mit tanít Krisztus természetéről ez a fejezet? Istennek milyen Krisztusban megjelenő tulajdonságait mutatja meg? (Pl. szeretetét, igazságát, könyörületességét, szentségét, hatalmát és hűségét.)

Kilencedik lépés – Központi tanítás(ok)

Írd le a főbb alapelveket, meglátásokat és tanításokat, amelyeket felfedeztél a fejezetben! Kérdezd magad: Miért szeretné Isten, hogy ez a szakasz benne legyen a Bibliában? Mit szeretne tanítani nekem a fejezeten keresztül? Milyen központi gondolatot szeretne a szerző elmélyíteni?

Tizedik lépés – Következtetés

Ez a tanulmányozásnak az alkalmazás része. A következő két kérdéssel fejezd be a tanulmányozást:

1. Hogyan alkalmazható ez az igazság rám személyesen?
2. Mit fogok ezekkel kezdeni?

Ajánlott fejezetek a módszer elkezdéséhez:

- 1Kor 13
- 2Tim 2
- 1Jn 1
- Jn 17
- Lukács evangéliumának fejezetei

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 49–60.

4. A karakterfókuszú bibliatanulmányozás módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

Lényege

A keresztyén élet lényege a krisztusi jellem kimunkálása.

- A karakterfókuszú bibliatanulmányozás célja, hogy segítsen azonosítani azokat a negatív és pozitív tulajdonságainkat, amelyeknek tudatában a negatív jellemvonásokat leépíteni, a pozitívakat (krisztusiakat) pedig erősíteni tudjuk.
- A bibliatanulmányozásnak ez a módszere magában foglalja annak kiderítését, hogy a Biblia mit mond egy személy egy bizonyos tulajdonságáról, nagy hangsúlyt fektetve a személyes alkalmazásra. Célja az, hogy az igetanulmányozás által egyre inkább Krisztushoz hasonlóvá váljunk (ezáltal a személyiségünk és a kapcsolataink is érettebbek legyenek).

Eszközök, amelyek szükségesek a tanulmányozáshoz

- Magyarázatos Biblia
- Konkordancia
- Bibliai lexikonok, szótárak
 - Keresztyén Bibliai Lexikon: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/
 - Bibliai nevek és fogalmak lexikona: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-bibliai-nevek-es-fogalmak-lexikona-C7907/
 - Magyar Etimológiai Szótár: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/
 - Szinonima szótár: www.szinonimaszotar.hu
 - Antonima szótár: www.ellentetszotar.hu
- Tematikus Biblia (angol nyelvű): www.openbible.info/topics

- Magyar Értelmező Kéziszótár: www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/

Tippek

- Egyszerre csak egy tulajdonságra fókuszálj!
- Ne rohanj!
- Maradj egy tulajdonságnál, amíg le nem győzted azt az adott területen!
- Figyelj a negatív tulajdonság(ok)ra is!
- Bízz a Szentlélekben, hogy építi a tulajdonságaidat!

Kilenc lépés a karakterfókuszú tanulmányozáshoz

1. Első lépés: Nevezd meg a tulajdonságot! (lexikon, szótár stb. segítségével)
2. Második lépés: Nevezd meg az ellentétes tulajdonságot! (antonima szótár)
3. Harmadik lépés: Készíts egy egyszerű szótanulmányt! (bibliai megfelelők, előfordulásuk, ki használja a legtöbbször)
4. Negyedik lépés: Keresz kereszthivatkozásokat! (konkordancia, tematikus Biblia)

Segítő kérdések:

- Milyen előnyei lehetnek ennek a tulajdonságnak a számomra?
- Milyen rossz következményei lehetnek ennek a tulajdonságnak a számomra?
- Milyen előnyök származnak ebből a tulajdonságból mások számára?
- Milyen rossz következményekkel jár ez a tulajdonság mások számára?
- Van-e ígéret Istentől ezzel a tulajdonsággal kapcsolatban?
- Van-e figyelmeztetés vagy ítélet ezzel a tulajdonsággal kapcsolatban?
- Kapcsolódik-e ehhez a tulajdonsághoz parancs/kérés/rendelkezés?
- Milyen tényezők idézik elő ezt a tulajdonságot?
- Jézus mondott-e bármit erről a tulajdonságról? Mit?
- Ki (melyik szentíró) beszélt a legtöbbet erről a tulajdonságról?
- Ez a tulajdonság szimbolizált-e valamit a Szentírásban? Ez meghatározó?

- Ez a tulajdonság egy nagyobb csoportba is tartozik? Mi a kapcsolat a kettő között? Mit sugall ez?
- Milyen szentírási részek fejezik ki közvetlenül, hogy mit gondol Isten erről a tulajdonságról?
- Többet vagy kevesebbet szeretnék ebből a tulajdonságból az életemben?

Írj egy rövid összefoglalót erről a tulajdonságról e kérdések megválaszolása után a Biblia alapján! (Tanulások, parafrázis a fontos versekről stb.)

5. Ötödik lépés: Készíts egy rövid életrajzi tanulmányt!

Keress olyan személyt a Bibliában, akinek az egész életére jellemző ez a tulajdonság! Segítő kérdések:

- Mi mutatja meg ezt a tulajdonságot az életében?
- Milyen hatást gyakorol ez a tulajdonság az életére?
- Ez a tulajdonság segítette vagy akadályozta őt a növekedésben/érettség elérésében? Hogyan?
- Mit eredményezett ez a tulajdonság az ő életében?

6. Hatodik lépés: Találj egy aranymondást/memorizálandó verset!

7. Hetedik lépés: Válassz egy helyzetet vagy kapcsolatot, amelyen dolgozni fogsz!

8. Nyolcadik lépés: Tervezz egy konkrét projektet! Ez a 7. lépés gyakorlati megvalósításának a terve.

9. Kilencedik lépés: Dokumentáld a kivitelezést!

Mielőtt elkezded a 9 lépést megvalósítani, nézd át az alábbi igeszakaszokat és tulajdonságlistákat!

<p>Lista a pozitív tulajdonságokról:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mt 5,3–12: A boldogmondások• Gal 5,22–23: A Lélek gyümölcse• Fil 4,4–9: Csodálni való tulajdonságok• 2Pét 1,5–8: Olyan tulajdonságok, amelyeknek növekednie kell az életünkben	<p>Listák a negatív tulajdonságokról:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gal 5,19–21: A test cselekedetei• 2Tim 3,1–5: Utolsó idők ámitói
---	--

A következő felsorolásban olyan specifikus tulajdonságok vannak, amikről a Biblia azt mondja, hogy dolgoznunk kell rajtuk:

Pozitív tulajdonságok	Negatív tulajdonságok
1. Szolgálókészség 2. Őszinteség	1. Lustaság 2. Érzéketlenség
3. Alázat	3. Büszkeség/gőg 4. Önzés
4. Eltökélttség 5. Szorgalom	5. Hűtlenség
6. Állhatatosság	6. Tiszteletlenség 7. Keserűség
7. Megelégedettség 8. Taníthatóság	8. Pletyka
9. Megbocsátás 10. Nagylelkűség 11. Hűség 12. Méltányosság	9. Szeretletlenség
13. Együttműködés	10. Aggodalmaskodás
14. Őszinteség	

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 61–78.

² Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 71.

³ i. m.

5. A tematikus feldolgozás módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

Mit? Miért? Mikor? Hogyan? Hol? Kí? – kérdőszavak használatával.

Definíció

A tematikus feldolgozás módszerén keresztül különböző bibliai témákat vizsgálunk maximum öt, előre meghatározott kérdésen keresztül. Az adott témát ezeken a kérdéseken keresztül vizsgálhatjuk az egész Bibliában vagy csak egy bibliai könyvben. Ezután következik a következtetések összegzése és a személyes alkalmazás.

Hasonló módszer, mint a témaorientáció, de amíg az egy egész témakört vizsgál, a tematikus feldolgozás egy szűkebb témát. (pl.: imádság – Jézus imádságai)

Maximum 5 előre meghatározott kérdés megfogalmazása, miután összeválogattuk az igeverseket.

Amire szükséged lesz

- Biblia
- Konkordancia

6 lépés

1. Válaszd ki a témádat!
2. Készíts egy listát az azzal kapcsolatos versekből! (Ha szeretnél, válogass!)
3. Fogalmazd meg a kérdéseid!
4. Tedd fel a kérdéseket mindegyik igeszakasszal kapcsolatban!
5. Vond le a következtetéseid!
6. Írd le a személyes alkalmazásod!

Tanácsok a feldolgozáshoz

- Ne használj túl sok kérdést! Túl sok kérdés esetén nem lesz elég hatékony a feldolgozásod.
- Van, hogy elég egyetlen kérdőszót használnod többször.
pl. Mit utál Isten? Mit kell elviselnünk az Újszövetség szerint? Mit kell keresztyénként ebből fontolóra vennünk? Mik a bolond tulajdonságai a Példabeszédek könyvében?
- Van, hogy nem fogsz ugyanabban a versben minden kérdésre választ találni. Ilyenkor azt egyszerűen csak hagyd ki!

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 79–95.

6. Az életrajzi orientáció módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

A módszer célja

Egy kiválasztott bibliai szereplő életének megvizsgálása a vonatkozó igeszakaszok tükrében. Megismerni és megérteni az adott személy jellemét, belső motivációit, tulajdonságait, és ezt a saját életünkre alkalmazni.

Teológiai alapvetés

Isten számára fontosak az egyes személyek, szereti az embert, kijelenti magát neki és rajta keresztül. A Biblia megértéséhez elengedhetetlen alaposan ismerni a központi karakterek életét. Ezt mindig azzal az alázattal tesszük, hogy feltehetően nem rekonstruálható pontosan egy adott karakter, és mindig magán hordozza az értelmezés szubjektivitását egy ilyen módszer.

Lépések

1. A szereplő kiválasztása.
2. Lista készítése minden bibliai szakasról, amelyben szerepel.
3. Első olvasás: első benyomások leírása. Első megfigyelések, fontosabb információk, saját benyomások, érzések feljegyzése.
4. Második olvasás: kronologikus sorrend felírása. Ajánlott újabb fordítások használata ehhez a lépéshez.
5. Harmadik olvasás: betekintés a személy belső világába. Érzelemlista segítségével (ld. alább).
6. Negyedik olvasás: karakterjegyek feltérképezése. Milyen karakterjegyek figyelhetők meg a beazonosított érzések, sajátosságok alapján a bibliai szereplőben? A különböző történetekben észrevehető-e fejlődés, változás a bibliai személyben?

7. Milyen bibliai igazságok mutatkoznak meg az adott ember életében? Érdemes megnézni a kereszthivatkozásokat, megnézni a szereplő életét a Nagy parancsolat és egyéb bibliai alapüzenetek tükrében, Jézus tanításának fényében.
8. A főbb gondolatok összegzése. Néhány kerek mondatban összefoglalni azt a „tanulást”, amit az adott ember élete tükröz, kulcsfogalom megkeresése vele kapcsolatban.
9. Személyes alkalmazás felírása. Az eddigi áttekintése a saját életünk tekintetében. Segítő kérdések: Látok magamból valamit a szereplő életében? Vannak hasonló gyengeségeim és erősségeim? Mi az, ami esetleg lenyűgöz benne? Miben szeretnék hasonló lenni hozzá, vagy mit szeretnék máshogy csinálni? Mit teszek ezért?
10. Alakítsd a következtetéseidet megoszthatóvá! Készíts rövid, átlátható feljegyzést, ami emlékeztetni fog arra, amit tanultál, és segít másoknak is átadni az üzenetet!

Szükséges eszközök

Biblia („sima” és magyarázatos), konkordanciák, szótárak és lexikonok

Tippek a tanulmányozáshoz

Érdemes olyan szereplőkkel kezdeni, akik kevés helyen fordulnak elő a Bibliában (jelentősebb karakterek tanulmányozására akár heteket is rá kell/lehet szánni).

- Figyeld az azonos nevű szereplőkre! (pl. 8 db Júdás)
- Maradj a Biblia szövegénél!
- A jó életrajzon alapuló tanulmányozás kulcsa, hogy oda tudunk-e lépni a személy mellé, mélyére megyünk-e a személyiségének, amennyire csak lehet.
- Kivel érdemes kezdeni? pl. András, Ruth, Káléb.

Elektronikus segédletek (A teljesség igénye nélkül)

- Keresztyén Bibliai Lexikon: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/>
- Bibliai felfedező: <http://www.mobilbiblia.hu/> – ingyenes telefonos alkalmazás
- ESV Study Bible: <https://www.esv.org/> – regisztráció után ingyenes használható magyarázatos Biblia és egyéb segédkönyvek angol nyelven
- Bible Study Tools: <https://www.biblestudytools.com/> kommentárok és konkordanciák tárháza online, angol nyelven

A fejezethez tartozó segédlet itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 97–114.

7. A témaorientált bibliatanulmányozás módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

Meghatározás

Ez egy olyan bibliatanulmányozási módszer, amely egy témát átfogóan vizsgál a Biblia egészét vagy legalább egy teljes könyvet figyelembe véve. A témára vonatkozó igeszakaszokat összeveti, ezáltal mélyebb megértésre nyújt lehetőséget.

Ez a módszer hasonló a tematikus feldolgozáshoz. Amiben eltér tőle:

- hosszabb igeszakaszt vizsgál meg, nagyobb egységeket, témákat (több kisebb témát átfog),
- nem mi döntjük el előre a kérdéseket, és
- a kérdések száma nem korlátozott.

Előnyei

1. Egy tan, fogalom, teológiai gondolat bibliai háttérének alapos megismerésére is alkalmas.
2. Lehetővé teszi számunkra, hogy Isten Igéjét szisztematikusan, logikusan, rendezett módon tanulmányozzuk.
3. Nem részeket látunk, hanem egy kerek egészet. Átfogó és kiegyensúlyozott képet nyerhetünk egy témáról.
4. Olyan tudáshoz vezet, amely könnyen megosztható másokkal is, tartalmas beszélgetéseknek szolgál alapul.
5. A Biblia tanulmányozása iránti személyes elkötelezettségünkbe változatoságot hoz, hiszen határtatlan az így vizsgálható témák száma.

Eszközök

- Biblia
- Tematikus Biblia
- Konkordancia (+ hitvallások, reformátori feljegyzések)

Tipp: Szisztematikus munkát igényel, amennyire csak lehet, legyen átfogó egy téma tanulmányozása! Akkor van igazán értelme, ha az összes vonatkozó ígeszakaszt megnézzük. Fontos, hogy az ígeszakaszokat a kontextusukkal együtt értelmezzük.

Lépések

1. Szólista összeállítása (pl. szinonimák, események) – a téma ne legyen túl tág, hogy minél több aspektusa vizsgálható legyen.
2. Vonatkozó ígeszakaszok összegyűjtése
Az összes olyan ígeszakasz kigyűjtése, ami a téma előző lépésben összeírt kulcsszavait tartalmazza.
3. Ígeszakaszok egyenkénti elemzése a kontextus figyelembevételével, az ígeszakaszok mag gondolatának kiírása, a vizsgált nagy témához való kapcsolódás megtalálása.
4. Ígeszakaszok kategorizálása.
Saját szempontok alapján vagy pl. különböző kérdések alapján (Ki? Mit? Miért? Hol? –alapkérdések is tökéletesek erre a célra. A kulcsfontosságú szavak meghatározása.
5. Ígeszakaszok csoportosítása az előző lépés kategóriái segítségével.
6. A felfedezett összefüggések vázlatos leírása. A tanulmányozás összefoglalása, személyes reflexió, gyakorlati következtetések.

Jól feldolgozható témák: dogmák, csodák, imák, ígéretek, prófécíák, állatok, család stb.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 115–132.

8. A könyv háttéréből kiinduló vizsgálódás módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

Meghatározás

Ahhoz, hogy megértsük, hogy a Biblia írója mit is akart mondani, vissza kell magunkat helyeznünk abba az időbe, amikor íródott, annak a kornak a szemüvegén keresztül kell vizsgálódnunk. A történelem fényében láthatunk és érthetünk meg sok kijelentést, érzést stb. Csak úgy tudjuk helyesen értelmezni a Bibliát, ha megértjük azt az időt, amelyben íródott. Tisztában kell lenni a földrajzi, történelmi, kulturális, politikai háttérrel. Ha a mi korunkhoz képest kezdjük el értelmezni a Bibliát, sok nehézségbe, tévedésbe ütközhetünk. Mielőtt megértenénk, hogy mi az üzenete a mai világ számára, először meg kell értenünk, hogy mi volt az üzenete abban a korban, amelyben íródott, mert általában egy szó, esemény, szokás, állítás egy másik kultúrában, más időben teljesen mást jelenthet, mint amit most értenénk alatta.

Az archeológiai felfedezéseknek köszönhetően sok információnk van a Biblia idejéből, és már sok helyen utánuk lehet nézni. Gus W. Van Beek azt mondta, hogy senki sem tudja megérteni a Bibliát anélkül, hogy ismerné a bibliai kortörténetet, kultúrát.²

Módszer lépései

1. lépés: Válassz ki egy témát vagy egy bizonyos bibliai könyvet!
2. lépés: Gyűjtsd össze a hivatalos forrásokat, amelyeket használni akarsz, amelyeket hivatkozási alapként használsz, majd listázd, hogy melyiket szeretnéd felhasználni!
3. lépés: Szerezz betekintést földrajzból! Érdeemes megismerkedni Palesztinával és a Közel-Kelettel általában. (helyek, vizek, magaslatok stb.)
4. lépés: Szerezz betekintést a történelemből! Légy tisztában a kronoló-

giával! (a zsidó nép életének periódusaival, régi városok kialakulásával, neveivel, ünnepekkel stb.)

5. lépés: Szerezz infót a **kultúráról!** Milyen szokások, viseletek, énekek, művészetek voltak, akkori családok hogyan éltek, milyen nyelvezet volt stb.?
6. lépés: Keresz rá a **politikai környezetre!** Királyok, császárok, uralkodók, idegen nemzetek hatása Isten népének életére (Egyiptom, Filisztea, Asszíria, Babilónia, Perzsia, Görög és Római Birodalom).
7. lépés: **Összesítsd a kutatásaid eredményét!** Válaszolj a következő kérdésekre:
 - Hogyan segített nekem ez a háttérinformáció, hogy megértsem az Igét?
 - A kiválasztott szakaszra/könyvre milyen hatással vannak ezek az infók?
8. lépés: **Vonj le következtetést, személyes alkalmazást!**

Mire van szükséged?

- Enciklopédia. Például: BARTHA Tibor: *Keresztyén Bibliai Lexikon*. I-II. kötet, Kálvin Kiadó, Budapest, 2000.
- Bibliai kézikönyv. Például: PECSUK Ottó: *Bibliaismereti kézikönyv*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2016.
- Bibliai atlasz. Például: LAWRENCE, Paul: *Bibliai kéziatlasz*. Kálvin Kiadó, Budapest, 2014; Bibliai Atlasz. Kálvin Kiadó, 2013; https://bibliatarsulat.hu/?page_id=6045
- Földrajz-, történelem-, kortörténeti könyvek. Például: KARASSZON István: *Izrael története*. Kréné 10. Budapest, 2009.
- Kommentár. Például: Újszövetség: <https://bibliatanulmanyozas.bibliatarsulat.hu/ujszovetsegiszomutato/>. Ószövetség: https://bibliatanulmanyozas.bibliatarsulat.hu/oszovetsegiszomutato_index.html
- Digitális ismeretterjesztő anyagok. Például: Bible Project: <https://bibleproject.com/Hungarian/>

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: *Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word*, Zondervan, 2006. 151–157.

² i. m. 153. o.

9. A fejezetanalízis módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

Kontextus

Ez az egyszerű módszer abban segít, hogy egy adott bibliai könyv fejezeteit jobban megértsük, hogy valójában mi van leírva egy adott helyen, és jobban el tudjunk mélyülni az Ige üzenetében. Nem kell hozzá egyéb külső segítség, csupán egy Biblia, papír és egy írószer. A fejezetanalízis tulajdonképpen nem önálló módszer, hanem egy három lépésből álló eljárás második eleme. Rick Warren könyve három különböző fejezetben tárgyalja ezeket, amelyek együttesen adják a Biblia legmélyebb tanulmányozási módját. Első lépés az **egész könyvre való rátekintés**, amikor egyfajta teleszkópnézetből egy általános benyomást nyerünk, és elhelyezzük a vizsgálandó könyvet a kanonikus-történeti kontextusban. Második lépésben a **fejezetanalízis** segítségével végighaladunk a könyvön, ezt fogjuk most részletesen megnézni. Végül a harmadik lépésben, a **könyvszintézis** módszerben, minden megszerzett tudást, ismeretet összegzünk.

Definíció

A módszer részletes és rendszeres módját adja egy fejezet tanulmányozásának. Három lépésből áll: a fejezet összegzése, versről-versre való vizsgálata és végül a konklúzió levonása. Voltaképpen ugyanazt a három lépést tesszük itt meg egy fejezetre vonatkozóan, amit egy egész könyvre nézve tesz meg a fent említett három módszer.

Lépések

1. lépés: Foglald össze a fejezetet!

Olvasd át számtalanszor a fejezetet, ne csak felületesen, hanem a maga mélységében! Ezután próbáld meg felrajzolni a fő vonalakat, de figyelj, hogy még ne interpretálj, ne akarj mindent megmagyarázni, ne láss bele személyes vonatkozásokat, hanem maradj meg a történeti kontextusnál!

Az összefoglalásban segíthet az alábbi három megoldás egyike:

- **Készíts parafrázist!** Foglald össze a saját szavaiddal az olvasottakat úgy, hogy más számára is világos legyen, hogy mi van a szakaszban!
- **Írj címeket!** Felíratod a fejezetben található kisebb szakaszokat, és rendelj kis megjegyzéseket ezekhez!
- **Írd újra bővítmények nélkül!** Sokszor többszörösen bővített mondatokkal találkozunk a Szentírásban, ami különösen Pál leveleinél szembetűnő.

Készíts olyan összegzést, amelyben csak az alany, állítmány és tárgy található! Miután elkészült az összegzés, adj egy címet is a fejezetnek!

2. lépés: Sorold fel a megfigyeléseket!

Részletesen haladj végig a verseken és a szavakon! A cél, hogy teljesen véreddé váljon a vizsgált szakasz, eltelj teljesen az üzenetével. Közben folyamatosan tedd fel magadnak a kérdést, hogy **mit akar mondani**, és jegyezd fel a megfigyelésedet, kérdéseidet! Miért kerülnek el a figyelmünket a bibliai tények? Azért, mert túl gyorsan olvassuk a szöveget, mert nem használunk ceruzát, hogy feljegyezzük a megfigyeléseket, illetve hamar feladjuk a keresést. Használj kérdéseket! Ez segít leginkább az alapos és reflektív tanulmányozáshoz, amelyhez rengeteg szorgalom, türelem és jó kérdés kell. Írd le bátran minden megfigyelésedet!

3. lépés: Hangozzanak el az interpretálást segítő kérdések!

Az észrevételek után a megértés következik. Kérdésekkel próbálj közelebb jutni a szerző céljához, a szöveg funkciójához, jelentéséhez! Pl. Miért használja azt a szót, hogy...? Miért fontos az, hogy...? Jegyezd meg, hogy nincs rossz vagy buta kérdés! Miután a kérdések megvannak, elkezdhetsz válaszokat keresni. Lehet, hogy nem kapsz mindenre feleletet a tanulmányozás végén, de sokszor egy másik fejezet tanulmányozása során vissza tudsz térni egy-egy kérdésre, és akkor választ kapsz.

Listázd a nehezen érthető részeket! Sorold fel a **személyes kérdéseidet** a szakasszal kapcsolatban, amelyekre választ szeretnél kapni, illetve a **lehetséges kérdéseket**, amelyek most nem zavarnak, de másoknak lehetséges felmerülő kérdése lehet a későbbiekben. Ezután kezdődhet a válaszok felkutatása, a szöveg teljes értelmének feltárása:

1. **Ellenőrizd a kontextust!** Számtalan kérdésben segít, ha a szakaszt körülölelő részeket megnézed. Lehet, hogy itt vissza kell térni a könyv egészét is érintő kérdésekre: Ki, mikor, kiknek, miért mondta? Mi a fő üzenete, ennek háttere és célja?
2. **Definiáld a felbukkanó szavakat, kifejezéseket!** Lehet, hogy annak a szónak, amit vizsgálsz, több jelentése van, ezért tisztázd, hogy mit takar az adott kontextusban! Bátran használj ehhez szótárt!
3. **Tanulmányozd a mondatok nyelvtani szerkezetét!** Sokszor nagyon bonyolult mondatokkal van dolgod, ezek szerkezetét fel kell tárni.
4. **Hasonlítsd össze különböző fordításokat!**
5. **Vizsgáld meg a szöveg kulturális, etnológiai, politikai, földrajzi hátterét!** Ebből egészen kirajzolódhat a szerzői szándék.
6. **Keress válaszokat más textusokban!** Gyakorold a „Szentírás önmagát magyarázza” elvét! Erről külön, a negyedik lépésben lesz szó részletesen.
7. Legutolsó lépés: **Konzultálj a kommentárokkal!** Ez a lépés nem előzheti meg az önálló munkát, a korábbi pontokat. Azonban érdemes a végén összehasonlítani az értelmezésedet az előttünk járókkal, hiszen a megfelelő eredményt már biztosan előttünk is meglelték, ha pedig nem találsz az interpretációddal azonos értelmezést, újra kell gondolni a megoldásodat.

4. lépés: Használj keresztivatkozásokat!

Kutass, hogy van-e másik igeszakasz, amely segíthet a megértésben! Ez segít abban, hogy ne egyszerűen egy kiragadott üzenetet kapj, hanem a Biblia egészének összefüggésében lásd meg a vizsgált szakaszt. Próbáld tartani az alábbi sorrendet, hogy koncentrált maradjon a kutatás:

- adott könyvön belüli hivatkozások,
- ugyanazon szerző más írásai,
- más könyvek, de ugyanazon a testamentumon belül (pl. csak Újszövetség),
- végül az egész Szentírásban.

A hivatkozások fajtái:

- Párhuzamos hivatkozás: ugyanazzal az üzenettel bír mindkét szakasz.
- Illusztráló hivatkozás: az idézetben szereplő személy vagy esemény teljesebb képet nyer.

- Kontraszthivatkozás: ellentétes üzenet vagy más nézőpont segíti a megértést.

5. lépés: Gyűjtsd össze a lehetséges alkalmazásokat!

Ez lényegében a Versről-versre²-módszer utolsó lépése, amikor leírod, hogy hogyan tudod a tanítást alkalmazni az életre nézve. A bibliatanulmányozás nemcsak interpretáció, értelmezés kell, hogy legyen, hanem applikáció, alkalmazás is. Halld meg, hogy mit üzen a szöveg, miután ilyen mélységében már megértetted, és készíts listát a lehetséges alkalmazásokról!

6. lépés: Jegyezz le néhány összefoglaló gondolatot!

Menj végig ismét az első 5 lépésen, és írd meg a konklúziót a fejezetről! Itt szerepelhetnek exegetikai megfigyelések, észrevételek, felfedezések, az alkalmazás vonatkozásában tett meglátások vagy jegyzetek arról, hogy hogyan próbálnád ki, illetve milyen témákról és kiknek tanítanál az adott szakasról.

7. lépés: Válassz ki egy személyes alkalmazást!

Itt visszatérhetsz az ötödik lépéshez, és a cél, hogy legyen egy személyes üzenet, amit továbbviszel, alkalmazol, amivel kapcsolatban felteszed a kérdést a következő héten, hogy vajon úgy járok-e el, ahogy azt a vizsgált Igéből megértettem? Erről készíthetsz jegyzetet, leírhatod, hogyan érzed magad, mit gondolsz. Fontos, hogy mindig jelen időben írd, arra válaszolva, hogy mit akarsz ezzel **most** tenni.

Megjegyzések

- Ha túl hosszú egy fejezet, amellyel szeretnél foglalkozni, akkor elég, ha csak a felét tanulmányozod.
- Dawson Trotman (1906–1956) evangelizátor, a Navigators szervezet alapítója ennek a módszernek a használatát szorgalmazva számtalan könyvet jelentetett meg, ezrek használták ezt a tanulmányozási módot.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 189–205.

² Ld. 11. fejezet.

10. A könyvszintézis módszere

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

A módszerről

A szintézis szó görögből származik: συν=együtt és τιθημι=tenni, tehát azt jelenti: összeillesztés. Ezt a módszert önmagában nem tudjuk használni, hanem más módszerekre támaszkodik, mint például a fejezet szerinti bibliaolvasás (fejezetanalízis) módszerére. Ha már elolvastuk a könyvet fejezetről fejezetre, akkor összegzésként tudjuk felhasználni a könyvszintézis módszerét. Elősegíti a Biblia egyetlen könyvének mélyrehatóbb tanulmányozását. A módszer lényege, hogy a végén minden részletet helyére tegyünk és lássuk a teljes képet. Elhanyagoljuk a részleteket, és az egész képet nézzük.

Lépések

1. Olvasd el újra az egész könyvet!
2. **Írd le a könyv felosztását!** Fő támpont a fejezet szerinti olvasás (fejezetanalízis).
3. **Adj neki találó címet**, amely kifejezi pár szóban a könyv tartalmát, lényegét!
4. **Írj egy rövid összefoglalót** a saját gondolataid alapján! Írd le, mik voltak a főbb témák, következtetések, milyen gondolatok maradtak meg!
5. **Fogalmazd meg az Igének egy személyes alkalmazását!** Ha fejezetről fejezetre végigtanulmányoztad, bizonyára voltak igehelyek, amelyek megragadtak és elgondolkoztattak, amelyek tettekre ösztönöztek. Ezeket fogalmazd meg!
6. **Oszd meg másokkal!** Gondolkozz el azon, hogy kivel is oszthatnád meg azt, amit az Igéből megértettél. Lehet ez a bibliaórák csoport vagy épp egy ismerősünk, jó barátunk.

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 207–219.

11. A versről-versre-módszer

Rick Warren's Bible Study Methods c. könyv alapján¹

A módszerről

Ez a módszer hasonló a fejezetanalízishez. A legjobban akkor használható, ha szeretnénk gyorsan közel kerülni egy bibliai szakaszhoz. Nagyobb hangsúlyt kap ebben a megközelítésben a szavak egyenként történő elemzése. Nem feltétlenül akarja összefüggésében vizsgálni az igeverseket, bár az üzenet szempontjából fontos az egység. Hátránya, hogy nem keres kapcsolópontokat az egymást követő igeversek között. Független versekként kezeli őket, de nem ragadja ki a kontextusból.

5 lépés

1. A bibliai szöveg személyes átírása.
2. Kérdések felvetése és azok megválaszolása.
3. Kereszthivatkozások keresése.
4. Meglátások papírra vetése.
5. Személyes alkalmazhatóság megfogalmazása és végrehajtása.

Módszertan

- Kérdések, parafrázis, kereszthivatkozások használata.
- Lehetőség szerint minden vershez társítsunk személyes alkalmazást!
- A fejezetanalízis egyik lépésének is tekinthető a módszerünk, csupán ez részletesebb.
- Kiválaszthatjuk, hogy mely versekkel dolgozunk.
- az összehasonlítások alapja, azoknak a kiemelése és megértése

Mi kell hozzá?

- ✓ Biblia
- ✓ magyarázatos Biblia
- ✓ konkordancia

- ✓ Újszövetség:
<https://bibliatanulmanyozas.bibliatarsulat.hu/ujszovetsegiszomutato/>
- ✓ Ószövetség:
https://bibliatanulmanyozas.bibliatarsulat.hu/oszovetsegiszomutato_index.html
- ✓ szavak nyelvtani magyarázata (BibleWorks, www.ujszov.hu)

A módszer a következő lépésekben alkalmazható

1. **Saját szavaiddal fogalmazd át az igevers üzenetét!** Ne más fordításokból koppints, hanem lehetőleg legyenek azok saját parafrázisaid! Nem lehet rosszul parafrázálni, mert a lényeg a benned megfogalmazódott üzenet.
2. **Írj le mindent** a fejezet végén lévő táblázat 3. oszlopába, azt, ami eszedbe jut, amit érzel ezzel kapcsolatban! Nyugodtan felhasználhatod, megvizsgálhatod, hogy az igeverssel kapcsolatban mit mondanak a hitvallások.

K=Kérdés

V=Válasz

É= Észrevétel

3. **Keress hivatkozásokat minden vershez!** Bármit használhatsz: a megjelölt hivatkozásokat, a párhuzamos történeteket/verseket. Figyelj arra, ad-e a másik többletet, ha igen, mi az, mennyire fontos! Legalább egy kereszthivatkozást igyekezz találni!
4. **Meglátások:** Bármilyen szó, kifejezés, szóösszetétel, ami eszedbe jut, írd le! Mindent jegyezz le, ami elindított benned valamit, legyen az hely, név, állapot vagy szó! Nem lehet mindenből következtetéseket és alkalmazást levonni, de ahol lehet, tedd meg! Ha ez megvan, később felhasználhatod annak kapcsán, amit esetleg tanulmányozni fogsz. Ha valami megérint és időszerű az életedben éppen, akkor azonnal írd le!
 - Ha megvan az, amit tanulmányozol, vedd elő a füzeted/táblázatokat!
 - Írd le az igeverseket egyenként, a kedvenc fordításod szerint!
 - Az egyetlen határ az idő és a kreativitás, a többi rajtad múlik.
 - A rövidebb könyveket végigveheted, ha akarod.

A fejezethez kapcsolódó példa innen tölthető le.

A fejezethez kapcsolódó kitölthető táblázat itt található.

¹ Rick Warren: Rick Warren's Bible Study Methods – Twelve Ways You Can Unlock God's Word, Zondervan, 2006. 221–229.

12. Svéd vagy Västerås-módszer

Történeti háttér¹

A módszer elterjedése Ebbe Arvidsson nevéhez kötődik, akit 1942-ben neveztek ki egyházmegyei lelkésznek a svédországi Västeråsba, hogy felhívja a figyelmet a Bibliára és növelje az emberek érdeklődését iránta. Munkáját elsősorban Pius Parsch osztrák teológus „Biblia és liturgia” című könyve, valamint Gierzt Bo „Liturgia és újjászületés” jelmondata inspirálta, ezért felnőttpedagógiai tanulmányokba kezdett. Így jutott el David Berglund a västeråsi templom lelkipásztora által használt „fény, nyíl és kérdőjel” jelzőszavakkal illetett módszerhez. Az egyházmegye gyülekezeteit az e metódus alapján való bibliatanulmányozásra hívták. Arvidssonon keresztül nemcsak az egyházegyében gyakorolt hatást az emberekre a módszer használata, hanem felkeltette a Svéd Egyház és a nemzetközi keresztyén közösség figyelmét is.

A feldolgozás menete²

1. Kezdjük imádsággal, a Szentlélek segítségül hívásával az alkalmat!
2. A vezető hangosan felolvassa a választott bibliai részt, ezután megkéri a csoport tagjait, hogy térjenek vissza a szakaszhoz, csendben olvassák el újból, akár többször is, és gondolják végig magukban a szöveget. Közben három jelölést alkalmazhatnak:

! A felkiáltójel a lelki felismerést hangsúlyozza. A szövegnek arra a mondanivalójára vonatkozik, amely megvilágosodást adott, ami befolyásolta az olvasót vagy felhívta a figyelmét valamire.

? Kérdőjelet ott használjanak, ahol valami homályos maradt, nehezen érthető volt, vagy olyan kérdést hagyott bennük, amit szívesen feltennének a könyv írójának vagy Istennek.

→ A nyíl a „személyes telitalálat” jele, ahol az olvasó megszólított-nak, személyesen érintettnek érzi magát.

Ez a feldolgozás kb. 10 percet vegyen igénybe!

3. Ezt követően a szakasz megbeszélése következik. Első körben a felki-áltójelek megosztása történik. Szánjunk időt ezek megbeszélésére! Lehet, hogy időközben választ kapnak azok, akik esetleg kérdőjelet tettek ugyanahhoz a részhez. Ezt követően azok beszéljenek, akik kérdőjelet írtak valahova! Ők részletezzék is a kérdésüket! Nyitottá lehet tenni a válaszadást, ha az a szövegből történik. A harmadik körben a szemé-lyes megszólított-ságot és alkalmazásokat lehet megosztani.
4. Az alkalom utolsó részében közösségben imádkozzunk! Hívjuk a részt-vevőket, hogy mindazt mondják el Istennek, ami bennük született a bibliatanulmányozás során. Senki ne érezze nyomásnak az imádságot, lehet hangosan és magunkban is imádkozni.

Értékelés

A svéd módszer elsősorban abban szeretne segíteni, hogy a bibliai szö-vegek személyes, lényeges vonatkozását megfoghatóvá tegyük. Nemcsak a szöveg jobb megértéséhez akar elvezetni, hanem az olvasóra gyakorolt hatás kifejezésében is segít. Inkább közösségi bibliaolvasásban lehet alkal-mazni, de személyes tanulmányozásban is hasznát vehetjük. Ha a közössé-gi vonatkozásában használjuk, akkor szükséges szem előtt tartani, hogy a megosztás és az ezáltal létrejövő beszélgetés nem vita. Bizonyos értelemben igaz, hogy a résztvevők minden megnyilvánulása helyes, mivel a szö-veggel kapcsolatos tapasztalást fejezik ki. A módszer alkalmas arra, hogy mindenkit bevonjon és aktivizáljon. A beszélgetés vezetőjének figyelnie kell arra, hogy a csoport „okoskái” ne oktassák ki a csoport többi tagjait. A megszólalások ezért elsősorban énközlések formájában történjenek!

¹ Forrás: https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Ebbe_Arvidsson, Letöltés: 2020. április 27.

² Wilhelm Egger: Közösen olvassuk a Bibliát könyve alapján, Tyrolia Verlag, Wien, 1977

13. Evangelizáló bibliatanulmányozás

Dr. Anne-Marie Kool: Együtt az ige körül c. könyve alapján

A különféle bibliatanulmányozó módszereket különféle helyzetekben, más-más célkitűzés mentén érdemes alkalmazni. Ez a módszer kifejezetten olyan emberekkel való bibliatanulmányozásra alkalmas, akik most ismerkednek a bibliai szövegekkel, az „első lépések”-et teszik. Célunk, hogy teret adjunk a személyes kapcsolódásnak, lehetőséget biztosítsunk az érdeklődés felkeltésére. Ez a módszer az Istennel való kapcsolódásban az egyéni szükségletekre teszi a hangsúlyt. Az istenkapcsolatban azonban a lelki növekedés során egyre inkább előtérbe kell, hogy kerüljenek a közösségi szempontok, az Isten népéhez kapcsolódás fontossága, Isten tervének, a „Nagy Történetnek” a megismerése, megértése. Ez jóval többre mutat az egyéni szükségleteink betöltésénél.

Alapok

1. Csoportos bibliatanulmányozási módszer.
2. Keresők számára.
3. Biblián alapszik.
4. Azon belül: Jézus emberekkel való találkozásán van a hangsúly.
5. Lélek vezetése segíti a módszert.

Célok

Közvetlen:

1. Jézus (újra)felfedezése.
2. Érdeklődést kelteni a bibliai Jézus iránt.
3. Azonosulás és időszerűség meglátása a Krisztusi tanításban.
4. Segít az evangélium átfogó megismerésében.

Hosszú távú:

1. A megváltás szükségességének meglátása.
2. Szentlélek hatalma alá kerülés.
3. Bizalmuk Krisztusba vetése.

Melyek az alkalmas szakaszok?

- Elsőként érdemes olyan szakaszokat választani, amelyek konkrétan Jézus és egy ember vagy valamilyen emberi szükséglet találkozásáról szólnak.
- Később már nagyobb evangéliumi összefoglalókat is választhatunk.
- Kérdések, amelyeket érdemes feltenni a szakasz választásánál:
 - Van-e benne felismerhető emberi probléma?
 - Lehet-e azonosulni a szereplővel, aki Jézus felé tart?
 - Milyen vonzó dolog van Jézus személyében?
 - Ad-e választ azokra a kérdésekre, hogy ki Jézus, mit jelentett az akkori emberek számára, és ma mit jelenthet nekünk?

Felkészülés

0. Hagyatkozzunk a Szentlélekre, és imádkozzunk az alkalomért!
1. Elemezzük a történetet, és azt az evangélizációs útvonalat kövessük, amelyen a történet végighalad!
2. Tekintsük meg a történet alaphelyzetét, hogy hogyan vannak elhelyezve a szereplők és élethelyzetük! (Ki? Hol? Mikor? Miért vannak ott?)
3. Emberekre való fókuszálás: Mi az egyéni bennük? Miért mennek Jézushoz? Van valami érdekes ebben a közeledésben?
4. Jézus reakciója: Mit lát az emberben és a problémájában? Van-e valami szokatlan a reakciójában? Miért tesz így?
5. Tetőzés/Eredmény: Milyen hatást vált ki az emberekben? Mit hangsúlyoz az író Jézussal kapcsolatban?

Alkalmom vezetése

- Alkalmazkodjunk a kereső, hitben nem olyan jártas tagokhoz! (Ne zárjuk össze őket fordításokkal, ha alkalom elején énekelni vagy imádkozni szeretnénk, képességeikhez mértten tegyük!)
- Törekedjünk a kötetlen párbeszédre, készüljünk minél többféle kérdésre!
- Hagyjunk teret a kérdéseknek, és igyekezzünk minél őszintébben és érthetőbben megválaszolni őket! A kérdések szavai mögött gyakran személyes érzések és kétségek is rejtőzhetnek.

14. Imádság, imádságos elmélyülés a Biblia szövegével

*„Mennyire szeretem törvényedet!
Egész nap azon elmélkedem.” (Zsolt 119,97)*

Már az apostolok is imádkoztak a Szentírás szavaival, erről beszámol az Ap-csel 4 is. A keresztyénség korai századaitól kezdve bevett gyakorlat volt a Bibliai szavaival leborulni Isten előtt. A Biblia tele van csodálatos imádságokkal. Az olvasott imádságok adnak egy vázat a könyörgő embereknek és nemzeteknek. Amikor híján vagyunk a szavaknak és nem tudjuk jól megfogalmazni, ami a szívünkben van, a Biblia szavaival való imádság segít kifejezni azt, amit szeretnénk elmondani Istennek. Istenhez visz közel, hogy az Ő kijelentésén és az imádságon keresztül egyszerre kapcsolódhatunk Hozzá. A szentírásbeli imádságok útmutatást, mintát is adnak egyéni könyörgéseinkhez.

Előnyei

- Személyesebben átélhetjük a Bibliai szereplők imádságait.
- Hozzájárul a sokkal tudatosabb imádkozáshoz, és nem engedi, hogy elkalandozzanak a gondolataink.
- Segít, amikor nehezen találjuk a megfelelő szavakat.
- Fontos tanulsága, hogy Istent minden élethelyzetben megszólíthatjuk és segítségül hívhatjuk.

Alkalmazhatósága

- Főleg egyéni csendességben használható.
- Leginkább akkor segít, amikor magunktól nem tudjuk kifejezni, ami bennünk van.
- A bibliai imádságoknál alkalmazható elsősorban. Az olyan igeszakaszok, amelyek nem imádságok, az imádság terében történő olvasásra alkalmasak inkább.

Formái, lehetőségek, tippek

- **Mélyüljünk el** az adott szakaszban, álljunk meg minden vers után, elmélkedjünk, imádkozzunk! Érdemes elolvasni, megismerni a kontextust, a megértés érdekében először alaposan végigolvasni a szakaszt. Akár hosszan is elidőzhetünk egy-egy szakaszon, versen. Isten jelenlétébe helyezkedve érdemes hagyni, hogy megszólítson az Igéje által. Fel lehet tenni azt a kérdést, hogy mire hív az Úr éppen, miben akar formálni, milyen cselekvést mozgósít.
- Egy bibliai imádságot **mintaként** használva, egyéni imádság megírása vagy egy megszólító igeszakasz alapján való imádkozás, amikor a Szentírás szövege fakaszt imára. (pl. Megállni versenként és imádságban megfogalmazni, amit a vers kapcsán elmondanál Istennek.)
- **Imádság megtalálása az adott élethelyzetre**
Például: amikor aggódsz a gyülekezetedért: Ef 1,15–21. Találd meg azt az igeszakaszt, ami most leginkább kifejezi azt, hogy mit érzel! Oszd meg a kicsoportodban! Válassz egy mondatot belőle, ami most a leghangsúlyosabb számodra! Majd mindenki felolvassa a sajátját. Legyen ez a közös imádságunk!
- Egy bibliai szereplő történetébe való **belehelyezkedés** által lehet keresni útmutatást, vizsgálatát saját életünkre.
- Szentírás olvasása során lehet azokat a verseket keresni, **amelyekkel Istent megszólíthatjuk**, amelyek alkalmasak imádságra, akár át is lehet alakítani az igeszakaszt E/1-be, személyesen megszólítva Istent.
- Ha csoportba visszük, érdemes igehelyeket előre gyűjteni, **tematizálni** akár hangulat szerint (ld. isteni hívószámok), és persze legyen kéznél több Biblia.
- Adott imádságba **saját név behelyettesítése**. („Az Úr pásztor, ő nem szűkölködik.”)
- Egy-egy szakasz **memorizálása**.

Példák Textusokra

Zsoltárok: A Zsoltárok könyve egy csodálatos, személyes imádságokkal teli könyv. Az imák teljes nyíltsággal tárják Isten elé az emberi szívet. Találunk olyan imádságot, ami szükségben, örömben, félelemben, bánatban, dühösen, magányban vagy éppen szárazságban született. A Zsoltárok hiteles és őszinte imádságokat tárnak elénk, és rámutatnak arra, hogy megszólíthatjuk Istent úgy, ahogy vagyunk.

Egyéb igehelyek:

2Móz 15,1–21; Bír 5; 1Sám 2,1–10; 2Sám 7,16–29; 1Kir 3,7–9; 1Kir 8,22–53; 1Krón 17,16–27; Lk 1,46–55; ApCsel 4,23–31; Ef 1,16–23; 2,14–19; Fil 1,9–11; Kol 1,9–14; 1Thessz 3,11–13; Zsid 13,20–21

Források

Adele Ahlberg Calhoun: *Spiritual Disciplines Handbook*. IVP Books, 2015. <https://www.desiringgod.org/interviews/how-do-i-pray-the-bible>

Ajánlott irodalom:

CARSON, D. A.: *A Call to Spiritual Reformation*, 1992.

LUCADO, Max: *Before Amen: The Power of Simple Prayer*, 2014.

HUGGETT, Joyce: *Praying the Parables*, 1997.

MOORE, Beth: *Praying God's Word: Breaking Free from Spiritual Strongholds*, 2000.

15. BibliodrÁma a katechézisben¹

I. A bibliodrÁma alapelvei

„A bibliodrÁma nem mÁs, mint jÁtÉk, öröm, nyomorúsÁg, boldogsÁg, sötét-ség, ÁtvÁltozás, megvilÁgosodás, összezavarodás – mindezzel együtt az élet lenyomata.”² „A szűkebb értelemben vett BIBLIODRÁMA egy a 20-ik század utolsó harmadában, Európában kialakult csoportmódszer, amely konkrét, gyakorlati igényekre adott válaszként született meg és alakul Állandóan.”³

A bibliodrÁma a bibliai szövegek megelevenítését jelenti, a történet eljÁtszását a csoportban. Ugyanakkor nem színjÁtszásról van szó, mert a történet mindig a csoport „itt és most”-jában születik meg: a lejÁtszás során lehetnek eltérések az eredeti történehez képest. Természetesen ez nem a bibliai történetek Átírását jelenti, hanem az aktuális kapcsolódás sajátos hangsúlyai jelennek meg benne. A pszichodrÁma alapú bibliodrÁmában a spontaneitásnak és kreativitásnak fontos szerepe van. Ezzel az alapvető különbség a pszichodrÁmával szemben, hogy bár ráismerhetünk saját életünk történeiseire, mégis a bibliai történeti keret végig meghatározza a jÁtÉkot. *„A bibliodrÁma sajátos utat kínál a Biblia megismeréséhez. A dramatikus megjelenítéssel, vagyis azzal, hogy a történeteket eljÁtszunk, a szereplők sorsát magunkra vesszük, újszerű módon ismerhetjük föl az Írás üzenetét. RÁcsodálkozhatunk arra, hogy a Biblia mennyit tud rólunk, mai emberekről. A jÁtÉkban megragadhatóvá válik a bibliai alakok tetteinek mozgatórugója, a bőrünkön tapasztalhatjuk meg konfliktusaikat, vívódásaikat, helyezkedhetünk bele azokba a kapcsolatokba és viszonyokba, melyekben éltek.”⁴*

A bibliodrÁma a pedagógiai funkciók felől közelítve ötféle módon ragadható meg:

1. **JÁtéK:** hiszen első renden felszabadult, spontán, kreatív játék, ahol a résztvevők nem előre megírt forgatókönyveket adnak vissza, hanem rögtönöznek, játszanak.
2. **Önismereti módszer:** hiszen minden, ami a játékban történik, rólunk is szól, tükröt kapunk általa, mint ahogy tükröt kapunk Isten Igéjéből is, amikor olvassuk. A bibliodrámában így a legszervezesebben kapcsolódik össze az isten- és önismeret kálvini koncepciója. Isten Igéje pedig élő és ható: akár olvassák, hallgatják, akár pedig játsszák a drÁma színpadán.
3. **Közösségépítő módszer:** hiszen az „együtt” élményét adja mindazoknak, akik részt vesznek benne és egyé kovácsolja a csoportot a játék közös átélésében, örömeiben és akár szomorúságában is.
4. **Applikációs felület:** hiszen lehetőséget ad nemcsak a kognitív, az affektív, hanem a cselekvési szintű alkalmazáshoz is. A játékban összeér a három szint és a megértett, átértzett igazsÁgot lehetőséggé válik a cselekvésben, játékban is megélni. Akár döntést hozni, elindulni, vagy épp megállni: kipróbálni mindazt, amit előzőleg közösen felfedeztünk, megértettünk, megsejtettünk Isten igazságából. A bibliodrÁma igazából az életre készít fel: az élet, a valóság „demo” verziója, amelyben szabadon kipróbálhatjuk azt, amit akár a való életben még nem merünk megtenni.
5. **Szemléltető eszköz:** hiszen illusztrálhatjuk vele egy-egy bibliai történet valóságát, akár összetettségét, megerősíthetjük drÁmaiságát, egyszerűségét, valóságosságát. A bibliodrÁmán keresztül a Biblia a fiatalok világába lép: nem egy elmélet, hagyomány lesz a számukra, hanem valóság, a saját valóságuk része is.

A bibliodrÁma hármas fókusszal rendelkezik:

1. egyéni, önismereti
2. társas interakciós
3. spirituális – vertikális fókusz

E három összeér és egyszerre van jelen egy játékban, bibliodrÁma alkalmon. E három területen fejlődhet az ember: saját felismerések, önismereti reflexiók; visszajelzés a társas működésünkről; az Istennel való kapcsolatban történő átélések, felismerések.

Miért éppen a Biblia az, ami alkalmas erre a hÁrmas fókuszú munkára? Irodalmi szempontból is kiemelkedő a Szentírás, ami hitvalló keresztyének számára Isten Igéje, szava, az élet beszéde. KulturÁlisan a kollektív és családi tudattalan meghatározói a bibliai értékek, a majd 1500 év megőrzött bölcsessége és a 2000 év gyakorlata miatt. Gazdag projekciós felület is egyben, amelyben megtalálhatók az emberi sors fontos állomásai, élethelyzetei. Morális erő is rejlik benne: tekintélyt hordoz, hiteles, követendő mintát ad.

II. Bibliai történetek feldolgozása

A bibliodrÁma módszerének legfontosabb szakmai szempontjai a bibliai történetek feldolgozása szempontjából a következők:

1. **A bibliai történetek dramatikus feldolgozása.** Nem célja a teljes reprodukálása, sokkal inkább a cselekvés, a történesek megjelenítése. A drÁma lényege a mozgás, a cselekvés, a történes, így több lesz a történet elméletnél, vallásos gondolatoknál.
2. A bibliai történetek üzenetének megértése a **személyes élmény** által mégis a csoport közegében. Ez azt is jelenti, hogy a személyes üzenet igénye mellett megjelenik az a „rizikó” is, hogy másként is érthetjük, másként élhetjük meg az adott történetet. Nincsenek konzerv válaszok és egyetlen lehetséges megoldás, hanem a megoldások és megélések sokfélesége lehetséges annak ellenére, hogy az alapvető bibliai igazságok megmaradnak.
3. **Az „akkor és ott” megértése, az „itt és most” megélése.** A bibliodrÁma hidat képez az időben és kulturÁlisan távol lévő események és a mi valóságunk között. Erre az Ige hallgatásakor, befogadásakor is szükségünk van (pl. egy istentiszteleten): ehhez akkor is a kognitív képességeinket, a képzelőerőnket használjuk. A bibliodrÁmában a cselekvésben valósul meg ez. Hisszük, hogy ez is a Szentlélek munkája, Aki megadja a megértést, Aki segít dekódolni az üzenetet és létrehozza ezt a hidat.
4. A bibliodrÁmát **kortörténetileg rekonstruált helyzet és kapcsolatok** jellemzik. Ez azért fontos, mert nem térünk el az eredeti kontextustól a játékban akkor sem, ha a játék végkimenetele akár el is tér az eredet-

títól (pl. a tékozló fiú a játékban nem tér vissza, vagy miután hazatért, újra elmegy otthonról). A kiinduló helyzet, a szereplők kortörténetileg hiteles kiindulópontjából indítjuk a játékot, hogy az „ott és akkor” egyensúlyban legyen jelen a játékban az „itt és most”-tal.

5. A bibliodrámát **tudatos dramaturgiai munka** előzi meg. Ez akkor is igaz, ha csak kisebb jelenetben gondolkozunk, akár katechetikai munkában. Meg kell tervezni, rendezni egy jelenetet, találkozást, instruálni kell a résztvevőket, jól kell bánni a térrel, meg kell vágni akár a szöveget, érzékelní kell az idői kereteket és határozottan elindítani, illetve leállítani egy képet, játékot.
6. A bibliodrÁma **intenzív belső munka**, szükség van hozzá a képi világ mozgósítására is. Emiatt is fontos a megfelelő rámelegítés, rákészülés, hogy tényleg sikerüljön a szerepekbe helyezkedés, a megérkezés a játékba.

III. Kulcsszavak

A bibliodrámát négy kulcsmotívuma különbözteti meg más élménypedagógiai, bibliai történetmegjelenítı módszertıl:

1. **A szerep.** Nincs bibliodrÁma szerep nélkül, azaz, aki játszik, az mindig valakinek, vagy valaminek (tárgy, érzés stb.) a bőrébe bújva van jelen a színpadon. A szerep felvételének és letételének meg kell legyen a tere a játék elején, illetve a végén.
2. **A „mintha” színpada.** A játék a „mintha színpadán” játszódik, azaz olyan, mintha ott lennénk, ezért rendezzük be (legalább szimbolikusan), és aztán ezért bontjuk le egy-egy jelenet után a színpadot. A színpadon a játékosokat a játékban lévı nevükön szólítjuk.
3. **Spontaneitás és kreativitás.** A bibliodrámában nincs helye a színészkedésnek, a teljesítménynek, hiszen játék a javából, amely lényegét tekintve szabad. A kreativitás felszabadításával pedig rájöhethünk, mennyi kreatív energia lehet egy-egy csoportban, résztvevıben, amivel meggazdagíthatjuk egymást.
4. Az **„itt és most”**. Sosincs két egyforma bibliodrÁma játék. Az „itt és most”-ban szabadság van arra, hogy egy történet máshogy érjen véget, más legyen a tartalma, mert az „itt és most”-ban ez így tud meg-

születni. Ez nem jelenti azt, hogy átírjuk a Bibliát, hiszen a játék mindig játék marad. Az „itt és most” a mi valóságunk, megértésünk, értelmezésünk, amibe hisszük, hogy Isten belép, jelen van a Szentlélek által.

IV. Mit fejleszt?

1. A bibliodrÁma mint csoportmódszer mindenképpen fejleszti, erősíti a **kooperációt**. Erre az iskolai vagy gyülekezeti keretben sokszor nyílik lehetőség. A kooperációnak azonban lehet sokféle motivációja, célja és indikációja, ami nem biztos, hogy az egyén fejlődést is szolgálja. A bibliodrÁmában mellérendelő módon történik a kooperáció, mert a csoport közös érdeke a kreatív megvalósítás. A játékba történő belépés, bevonódás is az „egymásért vagyunk, egymást segítjük” élményt szolgálja.
2. Az **alkalmazkodás** oly mértékére van szükség a játékok, gyakorlatok során, amibe az élet más területein ugyancsak kényszerből lép bele az ember. A bibliodrÁmában az alkalmazkodás a játék megvalósulását, a közös átélést szolgálja. Alkalmazkodni kell abban, hogy nem feltétlenül az valósul meg, amit az ember szeretne. A saját akarat és a másik akaratához, közösségi vonatkozásokhoz kapcsolódni kell és ezzel együtt érvényesíteni is a saját érdekeket. Ez az önaktualizáció készségét fejleszti.
3. Az önaktualizáció erősödése, jelenléte az **önálló kezdeményezésben** ölt testet. A játékok során a résztvevő megoszthatja az ötletét, vagy szavak nélkül, tettekben élheti meg a kezdeményezést és az arra kapott pozitív választ. A mindennapi életben az önálló kezdeményezéskor történő elutasítás veszélye sokkal nagyobb. Sokkal nehezebb, hogy „éles helyzetben” az ember kifejezi az akaratát, vágyait és arra nem kap visszajelzéseket. A játékban nagyobb valószínűséggel kap választ, illetve szabadabban próbálkozhat.
4. A bibliodrÁma a **kreativitás** olyan szintjeit erősíti, ami nem egy-egy készségterületre korlátozódik, hanem a tettek, a cselekvés szintjére. Így attól függetlenül, hogy valakinek egy részterületen kiemelkedő képessége van (például vizuális vagy zenei téren), megélheti a kreativitás örömet. A bibliodrÁmában megjelenő kreativitás a kreatív megoldáso-

kat jelenti, a kreatív gondolkozást, problémamegoldást és egy helyzet, konfliktus kreatív kezelését is. Ez a fajta kreativitás tehát a mindennapi életre nevel és feltehetően ott is kreatívabbá tesz. Az ember kompetensebbnek érzi magát a saját életében is, ha minél több kreatív megoldási móddal rendelkezik.

5. Az **önreflektivitás** a bibliodrÁma velejÁrója, hiszen gyakran beszélünk egy-egy játék után arról, ki mit élt meg a helyzetben. Itt nem kiértékelünk, nem egymást értékeljük, nem tanácsokat adunk, hanem az fogalmazódhat meg, hogy az ember saját magában mit élt meg, milyen érzések, felismerések fakadtak egy helyzetből, illetve hol érinthet mindez bennünket. A katechézisben, ifjúsági munkában az egészséges önreflektivitás kialakításán más módokon is fáradozhatunk: ezt segítheti a bibliodrÁma is.
6. A másik emberrel való kapcsolódás az **empátia** fejlődésével jár. Nemcsak úgy, hogy beleképzelem magam a másik helyzetébe, hanem úgy is, hogy a drÁmában, a cselekvésben behelyezkedek a szerepébe. A szerepfelvétel egy kiváló empátiás lehetőség: a konkrét szereplő mellett azzal a típussal is jobban tudok empatizálni, akit a szereplő megtestesít. Ez a fajta perspektíva váltás a drÁma egyik nagyon kedvező hozadéka.
7. Mindezek következménye az **érzelmi tudatosság**, ami azt jelenti, hogy a bibliodrÁma által is az ember képessé válik arra, hogy saját maga érzéseit megértse, jobban megfogalmazza, megragadja és megtanulja, hogy mit kezd az érzéseivel, adott érzelmi állapottal. Az érzések kifejezésének megtanulását nem lehet elég korán elkezdni, a bibliodrÁma segíthet akár a hittel kapcsolatos kérdések, érzések megfogalmazásában, pontosításában is.

Felhasznált irodalom

- Barcy M. (1997): A csoportok hatékonysága és a személyes változás. Animula Kiadó. Budapest.
- Blatner, A. (é.n.): A pszichodrám alapjai. Animula Kiadó. Budapest.
- Eisenbarth K.: Mitől bibliodrám a bibliodrám? In: <http://www.bibliodrama.hu/content/ek-mitolbd.pdf>.
- Forgács J. (2005.): A társas érintkezés pszichológiája. Kairosz kiadó. Budapest.
- Jubileumi kommentár. (1995.) (Genezis magyarázata: Dr. Tóth Kálmán; János evangéliumának magyarázata: Dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára)
- Kálvin Kiadó. Budapest.
- Kubitz, E. – Schramm, T. (2006): Bibliodrám. Élő istentisztelet. Egyházfórum – Magyar Bibliodrám Egyesület. Budapest.
- Majsai-Hideg T.: Mi az a bibliodrám? In:<http://www.mindennapi.hu/cikk/egyhazi-mi-az-a-bibliodrama-2012-01-08/11644>.
- Martin, G. M. (2003.): Bibliodrám. Gyakorlat és elmélet. Egyházfórum – Magyar Bibliodrám Egyesület. Budapest.
- Német B.: Bibliodrám. Riport Nyáry Péterrel. In.: <http://pszichologia.com/onismeret/modszerek-iskolak/bibliodrama-onismeret-dramatikus-modon-keresztény-gyokekkel.html>.
- Németh Dávid: Vallásdidaktika. L'Harmattan Kiadó, 2017, Budapest
- Nyáry P. - Sarkady K. (2008.) (szerk.): Bibliodrám. Harmat Kiadó. Budapest.
- Silke Leonhard, Thomas Klie: Ästhetik – Bildung – Performanz, Grundlinien performativer Religionsdidaktik, In: Thomas Klie / Silke Leonhard (Hg.), Performative Religionsdidaktik. Religionsästhetik – Lernorte – Unterrichtspraxis, Stuttgart 2008, 10–12.
- Stangier, K-W. (2003.): Itt és most. Bibliodrám a liturgia és a pszichodrám vonzásában. Az Egyházfórum és a Magyar Bibliodrám Egyesület közös kiadása. Budapest.
- Dr. Szathmáry S. (1997.): Élő víznek folyamai. Lux Kiadó. Budapest.
- Tarjányi Béla (1984.): Találkozások. Evangéliummagyarázatok (Jegyzet)
- Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Akadémia. Budapest
- Warns, E. N. – Fallner, H. (2003.): Jerikó rózsája. A bibliodrám kézikönyve A Kálvin és Luther Kiadó közös kiadása.

¹ A teljes tanulmány itt olvasható: Dr. Thoma László: Bibliodrám a katechézisben. Magyar Református Nevelés, 2020/2.

² Stangier, K-W. (2003.): Itt és most. 60.

³ Eisenbarth K. (é.n.): Mitől bibliodrám a bibliodrám? 2.

⁴ U.o.

16. A bibliológ

Bibliológ

A bibliológ egy olyan bibliaértelmezési mód, amelynek keretében egy csoport felfedezi és értelmezi a szöveget azáltal, hogy azonosul a történetben szereplő karakterekkel. Az észak-amerikai Peter Pitzele alkotta meg a bibliológ alapjait, amely hamar elterjedt Európában is. Pitzele zsidó felmenőinek hála a Midrás hagyományból is vett át elemeket, amelyeket a pszichodráma elemeivel hasonlított össze, így született meg a bibliológ sajátos írásértelmezési módja.

Midrás és bibliológ

A bibliológ első neve, a modernkori midrás is jelzi, hogy a bibliológ a midrási hagyományra épül. Azaz az írásértelmezése a Szentírásból indul ki és az értelmező fantáziájára és kreativitására támaszkodik. A bibliológ a felépítésében is a midráshoz hasonlít, mivel egy-egy rövid szakasz után lehetőséget ad az értelmezésre. G. Porton a következő definíciót adja:

„A midrás olyan szóbeli vagy írott irodalom, mely közvetlen kapcsolatban áll egy rögzített, kanonikus szöveggel, amelyet a magyarázó és a hallgatósa Isten mérvadó és kinyilatkoztatott szavának tekint, és amelyben ez a kanonikus szöveg kifejezetten szerepel, idézve vagy egyértelműen utalva rá.”¹

Ebben a definícióban benne van mindaz, amit a bibliológ is átvett a midrástól. A Szentírás egészen komolyanvételét veszi alapul a bibliológ, amely segít a jól ismert történeteket is feleleveníteni. A legalapvetőbb elv, amit a midráshagyományból kölcsönöz Peter Pitzele, a Jeruzsálemi Talmudban található:

„A Tóra, amelyet a Szent, dicséret néki, Mózesnek adott, fehér tűz volt, fekete tűzbe vésve. Tűzzel kevert tűz volt; tűzből faragva, tűzből adott.” (Jeruzsálemi Talmud Shekalim 6:1)²

A fekete tűz a feketén leírt szentírási szöveg, amelyet, ha odaadunk embereknek, akkor körülbelül annyi különböző olvasatot kapunk tőlük vissza, ahányan vannak, és egyik se helytelen vagy teljesen igaz. Mind az igazságot keressük és a lehető legjobban szeretnénk megérteni a szöveget, de a teljes igazság Istennél van elrejtve. Mi mindig csak megközelíteni tudjuk az igazságot, egészen addig, míg színről színre nem látunk. A fehér tűz pedig a feketével leírt szavak közti és körülötte üres helyek. A fekete tűz örökre rögzítve van, a fehér tűz pedig újra és újra fellángol, ez a változó idők és a változatlan szavak találkozása.

„A szöveg megalkot egy „világot” melynek „egy időre” mi is „lakói” leszünk, részt veszünk a cselekményben, és ez a világ igényt tart ránk.”³

A bibliológ tudatosan lassítja a Szentírás olvasását, így felhívja a figyelmet a fehér tűz lángjára.

Bibliodráma és bibliológ

Peter Pitzele a következő definíciót adja:

„A legegyszerűbben leírva, a bibliodráma a szerepjáték egy formája, amelyben a szerepeket a bibliai szövegekből vesszük.”⁴

Ezek alapján Pitzele egy értelmező játékként tekint a bibliodramára és a bibliológra is. A bibliodráma és a bibliológ egymáshoz sok módon kapcsolódik, mégis különálló megközelítések.

A bibliológ és a bibliodráma hasonlóan lép a Biblia szövegéhez, nem akarja monopolizálni a szöveget, ezért az független maradhat a személyes értelmezésektől. Mindkettő kreatívan és ötletesen közelíti meg a leírtakat, vagyis a „fekete tüzet”, mégis mindkettőben lassul a megértés folyamata. Mindkettő célként tűzi ki magának, hogy a bibliai történeteket és az élettörténeteket összekapcsolja és összefonja. Módszertani szinten a bibliai alakokkal és szerepekkel való azonosulás mindkét megközelítésben alapvető fontosságú.

„Ez azért lehetséges, mert a történelmi távolság ellenére mindkét megközelítés a bibliai és kortárs alakok, helyzetek tapasztalatának kellő

analógiájából indul ki azért, hogy a bibliai történetekbe kerüljön anélkül, hogy azokat helytelenül szubjektívizálná vagy pszichologizálná.⁵

A legfeltűnőbb különbség a két módszer közt az időtartam és a csoportméret, ugyanis a bibliológ általánosságban 20 percet vesz igénybe és 6 főtől a gyülekezet méretű tömegig működőképese. A céljuk is más, ugyanis a bibliodráma kifejezetten célja az önismeret és az önreflexió, ezért terápiás mélységbe is elvezeti a résztvevőket. Ezzel szemben a bibliológ szeretne minél több értelmezési lehetőséget feltárni, hogy szélesítse a résztvevők látókörét és nem kíván a résztvevők lelkében kutatni. A másik látványos különbség, hogy a bibliológ inkább a nyelvi szintekre koncentrál (legalábbis az alapformája), mivel a bibliológ során a résztvevők a helyükön maradnak és fizikailag nem lépnek be a játékba. A bibliológ nem ad olyan lehetőségeket, melyek eltérnek a Szentírás szövegétől. Ezekből fakadóan a vezető szerepe is más, a bibliológban rendezőként és facilitátorként lép fel. Ez azt is jelenti, hogy a bibliológ jobban tervezhető, mivel a vezetőnek több aktív szerep jut.

Felkészülés a bibliológra

Peter Pitzele azt mondja:

„Bár a bibliodráma sokféle formát ölthet, nem nélkülöz néhány formai elvet, néhány megkülönböztető módszert. A bibliodráma három részből áll: a bemelegítés, az akció, és a visszatekintés.”⁶

Ha ezt vesszük alapul, akkor a bibliológ sem áll önmagában.

Első lépés a szöveg kiválasztása, ahogy az igehirdetés, a bibliológ is szorosan kapcsolódik egy bibliai textushoz. Így a teljes Szentírás áll előttünk, amelyből választhatunk. A módszertan alapján bármilyen szöveg feldolgozható bibliológként, legalábbis a műfaji sajátosság nem szab korlátot a bibliológnak. Az alapforma az elbeszélő történeteket veszi alapul, így ezeket a legkönnyebb bibliológként feldolgozni, de a leveleket, zsolnárokat, prófétai szövegeket és törvényeket is megközelíthetjük bibliológikusan, bár ehhez több tapasztalatra és kreativitásra van szükség. A szövegválasztás során a csoportra is figyelnünk kell, olyan szöveget válasszunk, amely az adott csoportnak könnyedén megközelíthető. A személyes érintettség számít a legtöbbet egy szöveg kiválasztásánál,

mert a saját bevonódásunk alapvető kíváncsiságot eredményez, amelybe könnyedén bevonhatjuk a csoportot is. A felkészülés során a szöveg mindenképp megérint minket, egy lelki küzdelem a felkészülés, hiszen az Igét nem mi birtokoljuk. Peter Pitzele csupán négy szempontot ad meg a szöveg kiválasztásához. Ebből az egyik az, hogy a szöveg, amelyet kiválasztasz, az te vagy. Ez alatt azt érti, hogy meg kell vizsgálnunk, milyen preferenciák és szükségletek alapján választunk ki egy szöveget. Szóval minden készülés során fel kell tenni a kérdést:

- Vajon mit jelent nekem ez a szöveg, hogy kapcsolódom ehhez a történethez?
- Vagy épp ennek az ellenkezőjét, miért kerülöm ezt a történetet, milyen tükröt tart nekem?

A felkészülés során meghatározzuk a jeleneteket, amelyeknél megállítjuk a történetet, valamint a szerepeket, amelyekkel azonosulni fognak a résztvevők, végül pedig a kérdéseket fogalmazzuk meg. A következő lépéseken vezet végig Uta Pohl-Patalong⁷ és ennek megfelelően tanítják a bibliológ kurzusokon a felkészülés folyamatát⁸:

1. **Szövegolvasás:** A szöveg mély megismerése érdekében többször olvassuk el a kiválasztott szakaszt! Erre többféle módon is bátorít minket Uta Pohl-Patalong, olvassunk figyelmesen, átgondoltan, lassan és hangosan, ülve vagy állva, esetleg a szoba különböző pontjain. Tüzetesen vizsgáljuk meg a „fekete tüzet”, vagyis azokat a szavakat, amiket leírva találunk a Bibliában, és jegyzeteljük le a gondolataink, próbáljuk feltérképezni, mit üzen a szöveg! Akár újra is fogalmazhatjuk a saját szavainkkal a leírtakat.
2. **Dramatizálás:** Ezt követően olvassuk el a szöveget „bibliológikusan”, vagyis jelenetenként. Vizsgáljuk meg a „fehér tüzet”, azokat a paramétereket, amiket a szöveg nem válaszol meg konkrétan! Például: hol játszódnak az események? Hogyan helyezkednek el benne az emberek? Milyen a jelenet hangulata, atmoszférája? Mit érezhetnek a jelenlévők? Mik a motivációk abban, amit tesznek? Milyen hangon beszélnek?
3. **Sorba rendezés:** Ezen a ponton valószínűleg több útvonal is előtűnik állhat, ezért fel kell sorolnunk azokat a verseket, amelyeket

felhasználhatunk a bibliológiában. Ha hosszú szakaszt választottunk, akkor itt kell eldönteni, mely részt fogjuk kiemelni, melyekre érdemes fókuszálni. Például a tékozló fiú történetéből előtérbe helyezhetjük az apa és a fiú találkozását a Lukács evangéliumának 15. fejezetében.

4. **Felülvizsgálat:** Érdemes ellenőrizni az ötleteket és megközelítéseket. Meg kell vizsgálni, milyen alternatívák léteznek. Ezért jó mások véleményét kikérni vagy kommentárokat olvasni. Mindazonáltal a döntés szabadságát végig meg kell tartani, hiszen a kommentárok is különböző értelmezéseket adnak, mégis segítenek megtalálni a szöveg fókuszát. Emellett fontos kortörténeti, társadalmi vagy kulturális információkkal szolgálhatnak.
5. **Jelenetválasztás:** Következő lépésként meg kell határozni az első jelenetet a következő kérdések megválaszolásával: Mely verseket fogjuk felolvasni az első szerep előtt? Hol vannak a határai a jelenetnek? Melyik lesz az első szerep? Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolásához mindenképp szükséges a teljes szöveg ismerete. Érdemes azt a szerepet kiválasztani, amelyiket a szöveg először felkínálja, ugyanakkor a kezdőszerepnek könnyen elérhetőnek kell lennie, hogy a résztvevők azonosulni tudjanak vele és bevonódjanak a történetbe.
6. **Az első kérdés:** A szerep kijelölése után meg kell fogalmazni az első kérdést. A szövegezése nagyon fontos: különböző megfogalmazásban ugyanaz a kérdés más szinteken mozgathat meg, ezzel is vezetve a résztvevők reakcióit. Ideális esetben az első kérdés nyitott és könnyen, többféleképpen megválaszolható. Minél közelebb maradunk a textushoz, annál könnyebb a résztvevőknek is behelyezkedniük a szerepekbe. Például: „Mária, Jézus szavait hallod. Mi az első reakciód?” Fontos, hogy csak olyan kérdéseket tehetünk fel, amiket nem fog megválaszolni a textus.
7. **Ismétlés:** Innentől már csak meg kell ismételni az eddig leírtakat. Ki kell választani a következő jelenetet és szereplőt, majd megfogalmazni a kérdéseket. Elengedhetetlen előre eldönteni és tudatosítani, hol fogjuk a résztvevők figyelmét tovább vezetni és a következő jelenetre irányítani. Az esetek többségében erre több lehetőség is van. Mindegyiknek teológiai megalapozottnak kell lennie, tekintettel a célcsoportra.

8. **Keretek:** Egy átlagos bibliológ körülbelül 15-20 percet vesz igénybe és három vagy négy szerep fér bele.
9. **Kérdések megfogalmazása:** A kérdések különböző szinteket szólítanak meg. Vagyis, egyes esetben inkább az érzelmekre, másszor a kognitív folyamatokra vagy a motivációkra fókuszáljanak a kérdéseink. Akár két kérdés is feltehető ugyanarra vonatkozólag, hogy több kapcsolódási lehetőséget adjunk a résztvevőknek. Minden kérdésre több válaszlehetőség legyen egy adott spektrumon belül. Kiemelt figyelmet kell fordítani az utolsó jelenetnek, szerepnek és kérdésnek: ezekben érdemes elkerülni a negatív érzések előhozását! Ennek legyen inkább egyfajta visszatekintő, reflektív szerepe, amelyben a teljes alkalomra és jelenetre visszagondolhatunk! Például: „András, mielőtt hazaindulnál, visszatekintesz az egész nap eseményeire. Mi volt a legfontosabb esemény a számodra?”
10. **Váltások megfogalmazása:** Meg kell fogalmazni a váltásokat is a jelenetek között. Ilyenkor köszönetet mondunk az adott szerepnek, majd egy rövid átvezetővel tovább lépünk a textus következő részére. Ha hosszú a textus, egyes részeket parafrázálhatunk és csak azt olvassuk fel, ami nélkülözhetetlen a következő szerep bevezetéséhez. Az átvezetés eszköze lehet a következő jelenet tisztázása, például: „Éjszaka van, sötétség borult a tájra.”, vagy az előző szerep reakcióinak a „summázása”, például: „Simon, akármilyen is volt az első spontán reakciód, végül mégis úgy döntesz, hogy követed Jézust.”
11. **Szerepletétel:** Meg kell fogalmazni a kilépéseket, vagyis azokat a mondatokat, amelyekkel lezárjuk a behelyezkedést. Majd fontoljuk meg, mikor olvassuk fel a textust ismét egészében! Jegyezzünk fel néhány következtetést és igény szerint fogalmazzuk meg az epilógust!
12. **Szerepfelvétel:** Végezetül írjuk meg a bevezetőt és a behelyezkedés, vagyis a szerepfelvétel szakaszait a bibliológhoz.

Felhasznált irodalom

- JANINÉ SÁNDOR Kincső: Bibliológ mint találkozási lehetőség a fehér tűzben a fekete tűz határain belül. Budapest, 2023.
- JANINÉ SÁNDOR Kincső: Bibliológikus igetanulmányozás, Magyar Református Nevelés, 2022/4. http://www.refpedi.hu/mrn2022/4/?fbclid=IwAR0EIOXSMU8HDtD-4JWx_YYKq7MeL_bFF4Yvy7z0rfX_d4HdU5-S9SzVCsJQ#page=16
- JASPER, David: Bevezetés a hermeneutikába, Budapest, 2021.
- Jeruzsálemi Talmud
https://www.sefaria.org/Jerusalem_Talmud_Shekalim.6.1?lang=bi (Letöltés: 2023. március 12.)
- NAGY István: Homiletika, Budapest, 2006.
- PITZELE, Peter & Susan: Scripture Windows – Toward a Practice of Bibliodram, Teaneck, New Jersey, Ben Yehuda Press, 2018.
- POHL-PATALONG, Uta: Bibliológ – Impulse für Gottesdienst, Gemeinde und Schule, 1. köt.: Grundformen, Stuttgart, W. Kohlhammer, 2013.
- PORTON, Gary G.: Rabbinic Midrash, in: Handbook of Oriental Studies. Section 1: The Near and Middle East, 16. köt., Jacob Neusner (Szerk.): Judaism in Late Antiquity 1. The Literary and Archaeological Sources, Leiden, 2015.
<https://brill.com/display/book/edcoll/9789004293984/B9789004293984-s008.xml>
- SIBA Balázs – ILOSVAI Dániel (szerk.): Bibliológ – Gyakorlati bevezetés és példák. 2021. (teológusok belső használatára készült)
- SZABÓ Imre: Hogyan készül a prédikáció? in: Nyitott ajtó, Budapest, 1937.

¹ Porton: Rabbinic Midrash, 217.

² Jeruzsálemi Talmud Shekalim 6:1 https://www.sefaria.org/Jerusalem_Talmud_Shekalim.6.1?lang=bi

³ Jasper: Bevezetés a hermeneutikába, 15.

⁴ Pitzele: Scripture Windows, XIX

⁵ Pohl-Patalong: Bibliológ, 1. köt., 40

⁶ Pitzele: Scripture Windows, 13.

⁷ Pohl-Patalong: Bibliológ, 1. köt., 55–61.

⁸ Siba Balázs – Ilosvai Dániel (szerk.): Bibliológ – Gyakorlati bevezetés és példák. 2021. 5–7.